

ΕΤΟΣ 8.

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΜΑΡΤΙΟΣ 1939

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΟΜΕΝΗ

ΥΠΟ

ΞΕΝ. Ε. ΖΟΛΩΤΑ

ΑΓΓ. Θ. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΘΗΝΑΙ
ΕΚΔΟΣΙΣ "ΠΥΡΣΟΥ" Α. Ε.
1939

ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Ἑ π ὀ

ΚΥΡ. ΒΑΡΒΑΡΕΣΟΥ

[Ἡ μελέτη αὕτη ἀπετέλεσε ἀντικείμενον ἀνακοινώσεως γενομένης ἐν Λειψία εἰς τὴν Σύνοδον τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1938 τῆς Γερμανικῆς Ἑταιρείας τῶν Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν].

Ἀποδεχθεῖς τὴν εὐγενῆ πρόσκλησιν τῆς Γερμανικῆς Ἑταιρείας τῶν Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν, ὅπως ἐκθέσω ἐνώπιον τῶν μελῶν αὐτῆς θέμα τι ἀναγόμενον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Οἰκονομίαν, εὐρέθην ἐν ἀμηχανία περὶ τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἀντικειμένου τῆς ἀνακοινώσεώς μου, ὅπερ θὰ ἔπρεπε νὰ ἀναφέρεται μὲν εἰς τὴν ἰδίαν μου χώραν, νὰ εἶναι ὅμως συγχρόνως τοιοῦτον, ὥστε νὰ δύναται νὰ κινήσῃ τὸ ἐνδιαφέρον καὶ ἐκτὸς τῶν στενῶν ὁρίων αὐτῆς.

Βεβαίως ἡ ἔκθεσις τῆς συνθέσεως τῆς οἰκονομίας χώρας τινος ἔστω καὶ μικρᾶς καὶ ἡ ἔξαρσις τῶν ἰδιαιτέρων χαρακτηριστικῶν γνωρισμάτων, τὰ ὅποια αὕτη ἐμφανίζει, παρέχει ἰκανὸν ἐνδιαφέρον. Τὰ κατ' ἀνάγκην ὅμως περιορισμένα χρονικὰ ὄρια μιᾶς διαλέξεως δὲν ἐπιτρέπουν τὴν χρήσιμον ἀνάπτυξιν θέματος τόσο ἐυρέως καὶ συνθέτου. Ἐνεκα τοῦ λόγου τούτου ἐθεώρησα σκόπιμον νὰ ἀπασχολήσω ὑμᾶς δι' ὀλίγων μὲ ἐν συγκεκριμένον θέμα τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας: μὲ τὸ θέμα τοῦ Ἑλληνικοῦ νομισματικοῦ συστήματος.

Λόγω τῶν ἰδιαιτέρων χαρακτηριστικῶν τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας, τὸ ζήτημα τοῦ νομίσματος ἐν γένει καὶ τῆς θέσεως αὐτοῦ ἐν τῇ διεθνεῖ συναλλαγῇ, ἐνεφανίσθη ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ ὄλως ἰδιαιτέραν μορφήν καὶ ἐγέννησε εἰδικὰ προβλήματα, ἅτινα ἔτυχον ἐν πολλοῖς ριζικῶν καὶ πρωτοτύπων λύ-

σεων δυναμένων νὰ προκαλέσουν κάπως γενικώτερον ἐπισημονικὸν ἐνδιαφέρον.

Πρὸς εὐχερεστέραν κατανόησιν καὶ ἐξήγησιν τῶν προβλημάτων τούτων θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχη τις ὑπ' ὄψει εἰδικά τινα γνωρίσματα τῆς Ἑλληνικῆς οἰκονομίας, ἅτινα προσδίδουσιν εἰς αὐτὴν τὸν ἰδιάζοντα αὐτῆς χαρακτήρα.

Παρ' ὄλην τὴν σημαντικὴν πρόοδον, τὴν ὁποίαν ἐπετέλεσεν ἡ βιομηχανικὴ ἀνάπτυξις τῆς χώρας, ἡ Ἑλληνικὴ Βιομηχανία ἔχει εἰσέτι τοπικὸν χαρακτήρα. Ἡ Γεωργικὴ Οἰκονομία ἐξακολουθεῖ ἀκόμη ἐν Ἑλλάδι νὰ ἔχη προέχουσαν σημασίαν καθορίζουσαν καὶ τὴν θέσιν καὶ τὴν συμμετοχὴν τῆς χώρας εἰς τὴν διεθνῆ οἰκονομικὴν ἐπικοινωνίαν.

Καίτοι ὅμως καὶ σήμερον ὅτι ἡ Ἑλλάς δέον νὰ θεωρηθῇ ἢ διατηρήσασθαι τὸν χαρακτήρα τῆς ὡς Γεωργικὴ χώρα, ἐν τούτοις ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἔχει ἀνάγκην τῆς διεθνοῦς παραγωγῆς πρὸς συμπλήρωσιν τῶν σπουδαιότερων ἀναγκῶν αὐτοῦ εἰς εἶδη διατροφῆς. Οὕτω ἀναγκάζεται νὰ εἰσάγῃ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἐγχωρίου παραγωγῆς μεγάλας σχετικῶς ποσότητας γεωργικῶν προϊόντων ὁμαδικῆς καταναλώσεως οἷον σιτηρῶν, ὀσπρίων, ζώων, κτηνοτροφικῶν προϊόντων κλπ.

Ἐξ ἄλλου ὅμως σημαντικαὶ ἐκτάσεις τῆς Ἑλληνικῆς γῆς καὶ μέγα ποσοστὸν τοῦ γεωργικοῦ πληθυσμοῦ ἀπασχολεῖται εἰς τὴν παραγωγὴν εἰδικῶν τινῶν γεωργικῶν προϊόντων, ἅτινα παράγονται εἰς τόσον μεγάλας ποσότητας ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς τοπικῆς καταναλώσεως, ὥστε οἱ κλάδοι οὗτοι τῆς γεωργικῆς οἰκονομίας τῆς χώρας εἶναι κατ' ἀνάγκην ἐξάρτητα τῆς διεθνοῦς ἀγορᾶς καὶ ὑπόκεινται ἀμέσως εἰς τὰς μεταβολὰς τῶν προϋποθέσεων τῆς διεθνοῦς ζήτησεως. Οὕτω διὰ τὴν παραγωγὴν τοῦ καπνοῦ καὶ τῆς σταφίδος ἢ ἐγχώριος κατανάλωσις ἀποτελεῖ ἀσήμαντον συντελεστήν. Ἡ παραγωγή τῶν προϊόντων τούτων ἐξαρτᾶται ἀπολύτως ἐκ τῆς διεθνοῦς ἀγορᾶς καὶ τῶν ὄρων αὐτῆς. Ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλα προϊόντα, ὅπως π.χ. τὸ ἔλαιον, ὁ σίτος, τὰ σύκα καὶ τινα ἄλλα, ἅτινα ἔχουσιν εὐρυτέραν κατανάλωσιν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ, τὸ πρόβλημα τῆς ἐξευρέσεως ἀγορῶν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ πρὸς τοποθέτησιν τοῦ ὑπερβάλλοντος τῆς παραγωγῆς, εἶναι ἐπίσης ζωτικόν.

Οὕτως ἡ Ἑλλάς, καὶ ὡς γεωργικὴ οἰκονομία ἀκόμη, ἔχει

ἀπόλυτον ἀνάγκην τῆς διεθνοῦς συναλλαγῆς καὶ δὴ ὄχι μόνον ὡς παραγωγός, ἀλλὰ καὶ ὡς καταναλωτὴς γεωργικῶν προϊόντων.

Ἐτερον χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῆς Ἑλληνικῆς οἰκονομίας εἶναι ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἔχει καὶ εἶχεν ἀνέκαθεν παθητικὸν ἐμπορικὸν ἰσοζύγιον. Εἴτε ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ἐλευθέρως συναλλαγῆς, εἴτε ὑπὸ τὸ κράτος συστήματος περιορισμῶν καὶ διευθυνομένης οἰκονομίας, ἡ Ἑλλὰς ἐπρομηθεύετο ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς προϊόντα ὑπερδιπλασίας κατὰ κανόνα ἀξίας, ἐκείνων, τὰ ὁποῖα αὕτη ἠδύνατο νὰ προμηθεύσῃ εἰς τὴν διεθνήν κατανάλωσιν.

Τὸ πρᾶγμα φαίνεται παράδοξον δι' ἐθνικὴν οἰκονομίαν μικρὰν καὶ σχετικῶς πτωχὴν. Ἐδιδασκόμεθα καὶ διδάσκομεν, ἐν τούτοις, ὅτι μόνον χῶραι μεγάλαι καὶ πλούσιαι μετέχουσαι εἰς εὐρυτέραν κλίμακα τῆς διεθνοῦς συναλλαγῆς καὶ ἀσκοῦσαι σημαντικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς διεθνοῦς οἰκονομίας, ἰδίως διὰ τῆς περισσείας τῶν παραγωμῶν κεφαλαίων, δύνανται νὰ ἐπιτρέψουν εἰς ἑαυτὰς τὴν πολυτέλειαν παθητικοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου· ἔχουσι τὴν δύναμιν καὶ τὰ μέσα νὰ ἀγοράζωσι πλείονα ἐμπορεύματα τῶν ὅσων πωλοῦσι.

Προκειμένου περὶ τῆς Ἑλλάδος τὸ φαινόμενον τοῦτο ὀφείλεται εἰς ἄλλα αἴτια. Ὄφειλεται εἰς τὴν διαρκῆ δυσαναλογίαν μεταξὺ τῆς δημιουργικῆς δυνάμεως τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ τοῦ περιορισμένου τῶν εὐχερειῶν, τὰς ὁποίας παρεῖχεν ἡ Χώρα πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς δυνάμεως ταύτης. Ἡ δυναμικότης τοῦ λαοῦ ὑπῆρξε πάντοτε ἀνωτέρα τῶν ἐν τῇ Χώρᾳ ὑφισταμένων δυνατοτήτων. Τοῦτο δὲν ὀφείλεται μόνον εἰς τὴν φυσικὴν στενότητα τῆς Ἑλληνικῆς γῆς καὶ εἰς τὴν γλισχρότητα, μὲ τὴν ὁποῖαν ἡ φύσις ἐπροίκισε τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος ἀπὸ ἀπόψεως παραγωγικῆς, ἀλλ' ὀφείλεται κυρίως εἰς τὸ γεγονός, ὅτι ὁ Ἕλληνας ὡς δρῶν καὶ ἀσκοῦν οἰκονομίαν ἄτομον, ζῶν εἰς μίαν χώραν, τὴν ὁποῖαν ἡ ἐξαιρετικὴ τῆς γεωγραφικῆς θέσεως κατέστησε μεταίχμιον μεταξὺ Δύσεως καὶ Ἀνατολῆς, εὕρισκόμενος ὑπὸ ἰδιαιτέρας κλιματολογικᾶς συνθήκης ἐπηρεαζούσας τὸν ἀτομικὸν καὶ ἐθνικὸν χαρακτῆρα, καὶ ὑφιστάμενος τὴν ἐπίδρασιν μακραίωνος παραδόσεως, ἀπέκτησε εἰδικὴν ἰκανότητα ἀναπτύξεως τῆς ἀτομικῆς πρωτοβουλίας καὶ τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ πνεύματος ὑπὲρ τὸ μέτρον τῶν δυνατοτήτων, ἃς παρεῖχεν εἰς αὐτὸν ἡ Χώρα.

Αισθανόμενος τὴν πίεσιν τῆς στενότητος τῆς ἰδίας χώρας, ἐπεδίωξε μετ' ἐπιτυχίας τὴν εὐρυνσιν τοῦ πεδίου τῆς οἰκονομικῆς του δραστηριότητος.

Ἡ ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους καὶ ἡ σημερινὴ διασπορὰ αὐτοῦ ἀνὰ τὴν οἰκουμένην διδάσκει ὅτι ὁ Ἕλλην καὶ ὅταν πάλαι ποτὲ εὕρισκετο εἰς ἀνώτερον ἐπίπεδον ὑλικοῦ καὶ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ ἀπὸ τοὺς ἄλλους λαοὺς καὶ ὅταν μεταγενεστέρως ἡ στάθμη τοῦ ὑλικοῦ του πολιτισμοῦ ἦτο κατωτέρα τῆς τῶν λαῶν τῆς Δύσεως, κατώρθωσε νὰ δεισδύσῃ εἰς τὴν διεθνῆ οἰκονομικὴν κοινωνίαν καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ ἐν αὐτῇ εὐρείας βάσεις πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς ἐπιχειρηματικῆς δραστηριότητός του.

Οὕτως ἡ Ἑλληνικὴ Ἐμπορικὴ Ναυτιλία ἀπετέλεσε διεθνῆ παράγοντα τῶν θαλασσίων μεταφορῶν, ὁ Ἕλλην ἐπιχειρηματίας ὁρμώμενος ἐκ τῆς χώρας του, πολλάκις ἄνευ ἄλλων μέσων παρὰ τὴν προσωπικὴν του ἰκανότητα καὶ τὴν παρόρμησιν πρὸς ἐπιτυχίαν καὶ πρόοδον, κατώρθωσε νὰ δημιουργῇ ἀξιολόγους ἐπιχειρήσεις εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν καὶ τέλος ὁ Ἕλλην ἐργάτης προσέφερεν ἐπιτυχῶς τὰς προσωπικὰς του δυνάμεις παντοῦ ὅπου ὑπῆρχε ζήτησις ἐργασίας.

Ἄλ' ἡ μετανάστευσις αὕτη τῆς Ἑλληνικῆς ἐργασίας καὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπιχειρηματικότητος δὲν ἐσήμαινεν ἀπώλειαν τῶν δυνάμεων αὐτῶν διὰ τὸ Ἔθνος καὶ τὴν οἰκονομίαν του. Ὁ Ἕλλην, εἴτε ἐξακολουθῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ νὰ προσφέρῃ ἀπλῶς τὴν ἐργασίαν του ἐπὶ μισθῷ, εἴτε μεταβαλλόμενος εἰς ἐπιχειρηματίαν καὶ κεφαλαιουχόν, διετῆρει, ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην ἐθνικότητα, ἀρρήκτους τοὺς δεσμοὺς μετὰ τὴν πατρίδα γῆν. Δὲν εἶναι μόνον ἡ διαφορὰ τῶν συνθηκῶν τῆς ζωῆς καὶ πολλάκις ἡ διαφορὰ τῆς στάθμης τοῦ ὑλικοῦ πολιτισμοῦ, ἡ ὁποία καθίστα δυσχερὲς εἰς τὸν Ἕλληνα νὰ ἀφομοιωθῇ μετὰ τὴν χώραν, εἰς ἣν ἤσκει τὴν οἰκονομικὴν του δραστηριότητα καὶ νὰ ἐκπατρισθῇ ὀριστικῶς. Εἶναι κυρίως ἡ ἰσχυρὰ αἰσθηματικὴ προσήλωσις εἰς τὴν οἰκογένειάν του, ὑπὸ τὴν εὐρυτέραν ἔννοιαν τῆς λέξεως, εἰς τὸ χωριό του, εἰς τὴν πατρίδα του, μετὰ τὴν ἱστορίαν της, τὰς παραδόσεις τοῦ λαοῦ, τὰς δόξας καὶ τὰς δυστυχίας της, ποὺ συνδέει τὸν Ἕλληνα μετὰ στενωτάτους δεσμοὺς μετὰ τὴν χώραν του καὶ καθιστᾷ αὐτόν, ὅπου καὶ ἂν εὕρισκεται, μέλος ἀναπόσπαστον τοῦ λαϊκοῦ συνόλου καὶ πιστὸν καὶ ἀφωσιωμένον τέκνον τῆς μητρὸς πατρίδος.

Ἡ σημασία τοῦ συνδέσμου τούτου τῶν ἐν διασπορᾷ Ἑλλήνων πρὸς τὴν χώραν διὰ τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν τῆς Ἑλλάδος εἶναι καταφανής. Τὸ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ παραγόμενον εἰσόδημα εἶναι τμῆμα τοῦ Ἑλληνικοῦ εἰσοδήματος προοριζόμενον, ὄχι μόνον νὰ καλύπτῃ τὰς ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἀνάγκας τοῦ παράγοντος αὐτό, ἀλλὰ καὶ νὰ συμπληροῖ τὰς ἀνάγκας τῶν ἐν τῇ πατρίδι ὅπωςδήποτε συνδεομένων μετ' αὐτοῦ. Τὸ ἐκ τῆς ἀποταμιεύσεως καὶ τῆς ἐπικερδοῦς ἐπιχειρήσεως παραγόμενον κεφάλαιον εἶναι τμῆμα τοῦ ἑλληνικοῦ κεφαλαίου προοριζόμενον ὑπὸ τοῦ κτωμένου αὐτό, ὅπως εἰσέλθῃ ἡμέραν τινα εἰς τὴν χώραν καὶ χρησιμεύσῃ εἰς ἀνάπτυξιν τῶν πόρων αὐτῆς, ἢ διατεθῇ κατὰ τὸν ὑποδειγματικὸν καὶ ἀξιοθαύμαστον τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον ὁ Ἕλληνας ὁμογενὴς τῆς ἀλλοδαπῆς ἐγνώριζε πάντοτε νὰ χρησιμοποιοῖ τὰ σημαντικὰ πολλάκις κεφάλαιά του, εἰς γενναιόφρονα δηλαδὴ ἐξυπηρέτησιν τῶν κρατικῶν, ἐθνικῶν καὶ κοινωνικῶν ἀναγκῶν τῆς χώρας.

Τέλος τὰ οὕτω δημιουργούμενα ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων μέσα πληρωμῆς εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν, ἄλλοτε περισσότερο καὶ ἄλλοτε ὀλιγώτερον ἄφθονα, εἰσαγόμενα εἰς τὴν Χώραν ὑπὸ μορφήν εἰσοδημάτων ἢ κεφαλαίων, ἐτίθεντο εἰς τὴν διάθεσιν τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας αὐτῆς καὶ ἀπετέλεσαν ἀνεκάθεν σημαντικώτατον ἐνεργητικὸν στοιχεῖον τοῦ ἰσοζυγίου τῶν πληρωμῶν της.

Ἐκ τῆς συντόμου καὶ στοιχειώδους ταύτης ἀναλύσεως χαρακτηριστικῶν τινῶν στοιχείων τῆς Ἑλληνικῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας ἐξάγεται σαφῶς ὅτι ἡ θέσις τῆς Χώρας ἐν τῇ διεθνείᾳ συναλλαγῇ, ἢ ἐπάρκειά της ὅπως συμπληρώσῃ τὰς γενικὰς ἀνάγκας τοῦ πληθυσμοῦ της δι' ἐμπορευμάτων καὶ ὑπηρεσιῶν παρεχομένων ὑπὸ τῆς ἀλλοδαπῆς, κυρίως δὲ ἡ σταθερότης τοῦ νομισματός της καὶ ἡ δύναμις αὐτοῦ ὡς ὄργανου διεθνῶν πληρωμῶν, ἐξαρτᾶται, πρῶτον μὲν ἐκ τῆς ὑποδοχῆς, τῆς ὁποίας θὰ τύχουν ἐν τῇ διεθνείᾳ ἀγορᾷ ὠρισμένα λίαν περιορισμένα προϊόντα τῆς ἐθνικῆς της παραγωγῆς καὶ δεύτερον ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος τῶν Ἑλλήνων ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ καὶ ἐκ τῆς θελήσεως αὐτῶν νὰ θέσωσι τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο, καθ' ὠρισμένον τι μέτρον, εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Χώρας τῶν ρυθμίζεται ἄρα ἐκ συντελεστῶν, οἵτινες ἐν μέρει μόνον ἐπηρεάζονται ἐκ τῆς προσπαθείας τῆς Χώρας, ἐκ τῆς πολιτικῆς ἢ ἐκ

τῆς νομοθεσίας αὐτῆς, ἀλλ' ἐξαρτῶνται πολλῶ μᾶλλον ἐκ συνθηκῶν ὑποκειμένων εἰς τὰς ἐπιδράσεις διεθνῶν παραγόντων.

Ἡ ἰδιάζουσα αὕτη σύνθεσις τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας ἀπεικονίζεται εἰς τὸ ἰσοζύγιον τῶν μετὰ τῆς ἀλλοδαπῆς λογαριασμῶν τῆς καὶ τὰ στοιχεῖα, ἐξ ὧν ἀπαρτίζεται τοῦτο.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος καταρτιζομένων, μὲ ἱκανοποιητικὴν προσέγγισιν ἀκριθείας, στατιστικῶν, τὸ ἰσοζύγιον τῶν λογαριασμῶν κατὰ τὸ ἔτος 1937 ἐνεφάνιζε τὴν ἐξῆς χαρακτηριστικὴν εἰκόνα:

Τὸ ἐμπορικὸν ἰσοζύγιον, καίτοι βελτιωμένον σημαντικῶς ἐκ τῶν μέτρων περιορισμοῦ τῶν εἰσαγωγῶν, καὶ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ συστήματος τῶν ἀνταλλαγῶν καὶ τῶν clearings ἐνεφάνιζεν, ἐν τούτοις, σημαντικώτατον ἔλλειμμα.

(“Ὅλαι αἱ κατωτέρω ἀξίαι ἐκφράζονται εἰς φρ. χρ. δηλ. εἰς τὴν θεωρητικὴν πλέον νομισματικὴν μονάδα τῆς παλαιᾶς λατινικῆς νομισματικῆς ἐνώσεως).

Οὕτως, ἐναντι συνολικῆς ἀξίας τῶν ἐξαχθέντων Ἑλληνικῶν ἐμπορευμάτων ἐκ φρ. χρ. 270.000.000, εἴχομεν ἀξίαν εἰσαχθέντων ἐμπορευμάτων ἐκ φρ. χρ. 417.000.000.

Τὸ σημαντικὸν τοῦτο ἔλλειμμα διὰ περιορισμένης ἐντάσεως οἰκονομίαν, οἷα ἡ Ἑλληνικὴ, ὑπερεκαλύφθη κυρίως ἐκ τῆς κινήσεως τῶν εἰσοδημάτων καὶ κεφαλαίων τῶν Ἑλλήνων τῆς ἀλλοδαπῆς. Οὕτω τὰ εἰσαχθέντα εἰς τὴν Χώραν κέρδη ἐκ τῆς ἐμπορικῆς ναυτιλίας, τὰ ἐμβάσματα τῶν μεταναστῶν καὶ τὰ ἐκ παντοίων πηγῶν εἰσοδήματα καὶ κεφάλαια (οὐχὶ ἐκ δανείων) ἀνῆλθον κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος εἰς 174.000.000 φρ. χρ. ἤτοι εἰς τὰ 65 % τῆς ἀξίας τῆς ὅλης ἐξαγωγῆς.

Ἐκ τῶν ὀλίγων αὐτῶν ἀριθμῶν, οἷτινες ἐπιβεβαιοῦν τὰ ἀνωτέρω λεχθέντα περὶ τῆς ἰδιαζούσης συνθέσεως τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας, καθίσταται φανερόν, ὅτι ἡ κυριωτέρα προσπάθεια τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους καὶ ἡ κατεύθυνσις τῆς οἰκονομικῆς του πολιτικῆς συγκεντροῦται, ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὴν ἐξασφάλισιν καὶ εὐρυνσιν τῶν ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς ἀγορῶν τῶν ὀλίγων, ἀλλὰ πολυτίμων καὶ σπουδαίων διὰ τὴν οἰκονομίαν του, Ἑλληνικῶν προϊόντων, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν διατήρησιν καὶ ἐνίσχυσιν τῶν δεσμῶν, οἷτινες συνδέουσι τὴν Χώραν πρὸς τὰ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ τέκνα τῆς.

Δὲν δύναμαι νὰ κλείσω τὴν εἰσαγωγὴν ταύτην, χωρὶς νὰ

ἐξάρω ἰδιαίτερος τοὺς στενοὺς δεσμούς, οἵτινες συνδέουν τὴν Ἑλληνικὴν πρὸς τὴν Γερμανικὴν οἰκονομίαν καὶ τὴν σπουδαιότητα τὴν ὁποίαν ἡ Γερμανικὴ ἀγορὰ ἔχει διὰ τὴν Ἐθνικὴν Οἰκονομίαν τῆς Ἑλλάδος. Δὲν εἶναι ἀληθὲς ὅτι αἱ σήμερον ὑφιστάμεναι στεναὶ ἐμπορικαὶ καὶ οἰκονομικαὶ σχέσεις μεταξὺ τῶν δύο Χωρῶν εἶναι δῆθεν ἀποτέλεσμα τεχνητῶν συνθηκῶν δημιουργηθεισῶν λόγῳ τῆς ἀσκουμένης σήμερον διευθυνομένης οἰκονομίας. Ὁ κρατικὸς παρεμβατισμὸς καὶ ἡ διευθυνομένη οἰκονομία ἐπέφερον βεβαίως μεταβολὰς εἰς τὰς δημιουργουμένας ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ἐλευθέρου οἰκονομίας συνθήκας καὶ σχέσεις. Ἄλλ' οἱ δεσμοί, οἱ ὅποιοι συνδέουν τὴν γερμανικὴν πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐθνικὴν Οἰκονομίαν εἶναι δεσμοὶ παλαιότεροι καὶ σταθερότεροι, ἀναγόμενοι εἰς τὰς ἐποχάς, καθ' ἃς ἴσχυε πλήρως ἡ ἐλευθέρου οἰκονομικὴ ἐπικοινωνία τῶν Ἐθνῶν.

Αἱ στεναὶ αὗται καὶ ἀδιατάρακτοι σχέσεις τῶν δύο Χωρῶν ὀφείλονται εἰς τὸν διαφορισμὸν τῆς συστάσεως τῶν Ἐθνικῶν τῶν Οἰκονομικῶν. Ἡ Γερμανικὴ καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Οἰκονομία οὐδέποτε συνηντήθησαν ἐν τῇ διεθνείᾳ ἀγορᾷ ὡς συναγωνιζόμεναι ἀλλήλας, ἀλλ' ἐνεφανίσθησαν πολλῶ μᾶλλον ὡς ἀλληλοεξαρτώμεναι καὶ συμπληρούμεναι ἔθνικαὶ οἰκονομικαὶ ἐνότητες.

Ἡ γερμανικὴ ἀγορὰ, ὁμοῦ μετὰ τῆς Ἀγγλικῆς καὶ τῆς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, ἀπετέλεσε μίαν τῶν σπουδαιωτέρων καὶ ἀσφαλεστέρων ἀγορῶν τοποθετήσεως τῶν Ἑλληνικῶν ἐκείνων προϊόντων, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξαρτᾶται ἡ εὐημερία τῆς Χώρας καὶ τοῦ λαοῦ τῆς. Τὰ προϊόντα τῆς Ἑλληνικῆς γῆς εὕρισκον πάντοτε πρόθυμον ἀγοραστὴν τὴν Γερμανίαν, εἴτε πρὸς ἄμεσον κατανάλωσιν, εἴτε πρὸς βιομηχανικὴν ἐπεξεργασίαν.

Ἐξ ἄλλου ἡ γερμανικὴ βιομηχανία μὲ τὴν ἐλαστικότητα, ἣτις τὴν χαρακτηρίζει, μὲ τὴν ἰκανότητά της νὰ προσαρμόζεται εἰς τὰς βιωτικὰς συνθήκας, τὰς εἰδικὰς ἀνάγκας καὶ τὰς συνηθείας ἐκάστης ἀγορᾶς, κατώρθωσε νὰ ἐφοδιάζη τὴν Ἑλλάδα μὲ τὴν πληθὺν καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν βιομηχανικῶν εἰδῶν, μὲ τὰ ὁποῖα ὁ Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς συνεπλήρου σπουδαίας ἀνάγκας του καὶ ἠῦξανε τὴν στάθμην τῆς ὑλικῆς του εὐημερίας.

Σήμερον ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ συστήματος τῆς διευθυνομέ-

νης οίκονομίας, τὴν ὁποίαν ἐφαρμόζουν ἀμφοτέρω τὰ Κράτη, οὐδὲν ἄλλο πράττομεν παρὰ νὰ διατηρῶμεν τὴν φυσικῶς ἀναπτυχθεῖσαν καὶ ἐξελιχθεῖσαν οίκονομικὴν ἐπικοινωνίαν τῶν δύο Χωρῶν μας πρὸς τὸ κοινὸν συμφέρον καὶ πρὸς καλλιτέραν ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀναγκῶν τῶν δύο λαῶν.

* * *

Ὡς εἶπον καὶ ἐν ἀρχῇ, ἡ βραχεῖα αὕτη εἰσαγωγή εἶχε σκοπὸν νὰ καταστήσῃ τὸν ἀκροατὴν κοινωνὸν εἰδικῶν τινῶν χαρακτηριστικῶν τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξηγοῦνται ἅφ' ἑαυτῶν φαινόμενά τινα τοῦ Ἑλληνικοῦ χρηματικοῦ καθεστῶτος καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ νομισματικοῦ συστήματος καὶ δύνανται νὰ ἐκτιμηθῶσιν αἱ δοθεῖσαι εἰς τὰ ἀναφεύμεντα προβλήματα λύσεις.

Περὶ ὠργανωμένου χρηματικοῦ καθεστῶτος ἐν Ἑλλάδι δύνανται νὰ γίνῃ λόγος μόνον ἀπὸ τῆς ἀνόδου εἰς τὸν θρόνον τοῦ νέου Ἑλληνικοῦ Βασιλείου τοῦ Βαυαροῦ Πρίγκηπος Ὁθωνος τῶν Wittelsbach.

Πράγματι διὰ τοῦ διατάγματος τῆς Ἀντιβασιλείας τοῦ 1833 εἰσῆχθη ἐν Ἑλλάδι πλήρες νομισματικὸν σύστημα μὲ νομισματικὴν μονάδα τὴν «δραχμὴν». Ἡ νομισματικὴ αὕτη μονὰς ἀπηρτίζετο ἐκ κράμματος 9 μορίων ἀργύρου καὶ 1 μορίου χαλκοῦ ὀλικοῦ βάρους 4,477 γραμμαρίων. Πρὸ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ συστήματος τούτου ἐκυκλοφόρουν ἐν Ἑλλάδι νομίσματα ἐκδοθέντα ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου Καποδιστρίου μὲ βάσιν τὸν «Φοίνικα» ὡς νομισματικὴν μονάδα, παραλλήλως δὲ πρὸς ταῦτα παντοῖα ἄλλοδαπὰ νομίσματα π.χ. τουρκικά, ἰσπανικά, αὐστριακά καὶ ἄλλα.

Τὸ νομισματικὸν σύστημα τοῦ Ὁθωνος ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὁποίου εἶχον κοπῆ χρυσᾶ, ἀργυρᾶ καὶ χάλκινα νομίσματα, ἴσχυσε μέχρι τοῦ 1867, ὅποτε ἀντικατεστάθη κατὰ νόμον διὰ τοῦ νομισματικοῦ συστήματος τῆς λατινικῆς νομισματικῆς ἐνώσεως, εἰς ἣν προσεχώρησε καὶ ἡ Ἑλλάς.

Τὸ ἐπὶ τῆς Βασιλείας τοῦ Γεωργίου τοῦ Α' νομοθετηθὲν σύστημα τοῦτο μὲ νομισματικὴν μονάδα ἐπίσης τὴν δραχμὴν, ἀξίας ὅμως ἀνωτέρας τῆς παλαιᾶς δραχμῆς τοῦ Ὁθωνος, ἦτοι ἴσης πρὸς τὴν ἀξίαν τῆς νομισματικῆς μονάδος τῆς λατινικῆς ἐνώσεως, δὲν κατέστη δυνατόν νὰ ἐφαρμοσθῇ παρὰ μόνον ἀπὸ τοῦ ἔτους 1882. Ὑπὸ τοῦ συστήματος τούτου ἐρρυθ-

μίσησαν αἱ χρηματικαὶ συναλλαγαὶ τοῦλάχιστον ἀπὸ ἀπόψεως νομοθετικῆς μέχρι τοῦ 1928. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο συνετέλεσθη ριζικὴ νομισματικὴ καὶ τραπεζικὴ μεταρρύθμισις, περὶ ἧς θὰ ὁμιλήσωμεν κατωτέρω, ἐν τῶν στοιχείων τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ἡ νομοθετικὴ ἀναγνώρισις τῆς ἐπελθούσης πράγματι ὑποτιμήσεως τῆς ἀναγκαστικῶς κυκλοφορούσης χαρτίνης δραχμῆς ἔναντι τῆς νομίμου μεταλλικῆς.

Διὰ τῆς νομοθεσίας τοῦ ἔτους ἐκείνου ἐθεσπίσθη νέα νομισματικὴ μονὰς ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα δραχμῆ, μὲ περιεκτικότητα ὅμως εἰς καθαρὸν χρυσὸν ἴσην πρὸς τὸ 1/15 περίπου τῆς περιεκτικότητος τῆς παλαιᾶς χρυσῆς δραχμῆς τῆς λατινικῆς νομισματικῆς ἐνώσεως.

Ἡ νομισματικὴ αὕτη μονὰς ἐξακολουθεῖ καὶ σήμερον νὰ ἀποτελῇ τὴν βᾶσιν τοῦ νομισματικοῦ μας συστήματος, μὲ ἀναγκαστικὴν κυκλοφορίαν καὶ μὲ ὑποτιμημένην ἀξίαν τοῦ ἐκπροσωποῦντος ἄλλοτε τὴν μονάδα ταύτην τραπεζογραμματίου.

Ἡ ἀποκατάστασις ὅμως τοῦ Ἑλληνικοῦ χρηματικοῦ καὶ νομισματικοῦ καθεστῶτος εἰς πραγματικὸν ἐθνικὸν νομισματικὸν σύστημα χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ὡς Κεντρικῆς Τραπεζῆς προικισμένης μὲ τὸ προνόμιον τῆς ἐκδόσεως τραπεζικῶν γραμματίων μὲ νόμιμον κυκλοφορίαν.

Ἡ Τράπεζα αὕτη, ἣτις ἔπαιξε σπουδαιότατον ρόλον εἰς τὴν ἐξέλιξιν καὶ πρόοδον τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας τῆς Χώρας, ἰδρύθη ἐν ἔτει 1841, ἤρξατο δὲ λειτουργοῦσα ἀπὸ τοῦ ἔτους 1842.

Τὰ ὑπ' αὐτῆς ἐκδιδόμενα τραπεζικὰ γραμμάτια, μέχρι τοῦ ὑπὸ τοῦ νόμου προσδιοριζομένου ἀνωτάτου ὀρίου καὶ μὲ τὰς συνήθεις τότε προϋποθέσεις καλύμματος εἰς χρυσόν, ἦσαν ἐξαργυρωτέα ἐν ὄψει καὶ ἀπετέλουν νόμιμον μέσον πληρωμῆς.

Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα ἤσκησε τὸ ἐκδοτικὸν προνόμιον ἀπὸ τοῦ 1842 μέχρι τοῦ 1928, ἀπετέλεσε τὸ κυριώτερον ὄργανον πίστεως ἐν τῇ Χώρα καὶ κατάρθωσε νὰ καταπολεμῇ ἐπιτυχῶς τὴν μαστίζουσαν τὴν Χώραν στενότητα χρήματος καὶ πίστεως. Εἰς τὸν τρόπον τῆς κυκλοφορίας τῶν τραπεζικῶν γραμματίων τῆς καὶ εἰς τὴν μεταβαλλομένην σχέσιν τῆς τρεχούσης ἀξίας αὐτῶν πρὸς τὴν μεταλλικὴν τῶν ἰσοτιμίαν ἀπει-

κονίζοντο αἱ ἔθνικαὶ καὶ οἰκονομικαὶ περιπέτειαι δι' ὧν διήλθεν ἡ Χώρα.

Οὕτω τὰ ἀπὸ τοῦ 1842 ἐκδιδόμενα τραπεζικὰ γραμματία διετήρησαν τὴν νόμιμον αὐτῶν κυκλοφορίαν μέχρι τοῦ 1848.

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, ἔτος πολιτικῶν καὶ οἰκονομικῶν ἀνωμαλιῶν εἰς ὀλόκληρον τὴν Εὐρώπην, ἡ Ἑλλάς ἠναγκάσθη νὰ ἐπιβάλῃ τὴν ἀναγκαστικὴν κυκλοφορίαν τῶν γραμματίων, ἵνα ἐμποδίσῃ τὴν ἀθρόαν ἐξαγωγὴν χρυσοῦ εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν καὶ τὴν ἀπώλειαν τοῦ χρυσοῦ ἀποθέματος τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς. Ἐπειδὴ δὲ ἀκριβῶς αἰτία τῆς ἐπιβολῆς τῆς ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας ὑπῆρξαν συνθῆκαι διεθνεῖς καὶ ὄχι τοπικαὶ οἰκονομικαὶ ἢ δημοσιονομικαὶ ἀνωμαλῖαι, κατωρθώθη ἡ ἐντὸς ὀλίγων μηνῶν ἄρσις τῆς ἀναγκαστικῆς καὶ ἡ ἐπαναφορὰ τῆς νομίμου κυκλοφορίας.

Ἀπὸ τοῦ 1848 μέχρι τοῦ 1868, ἤτοι ἐπὶ εἰκοσαετίαν, διετηρήθη ἀδιατάρακτος ἡ νόμιμος κυκλοφορία ἐν Ἑλλάδι καὶ ἡ ἰσοτιμία τῶν τραπεζογραμματίων πρὸς τὴν μεταλλικὴν νομισματικὴν μονάδα.

Κατὰ τὸ 1868 ἠναγκάσθη ἡ Κυβέρνησις, ἐκ λόγων πλέον ἐσωτερικῶν, νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν ἀναγκαστικὴν κυκλοφορίαν, τὴν ὁποίαν ὅμως καὶ πάλιν ἦρε κατὰ τὸ 1870.

Ἀπὸ τοῦ 1870 μέχρι τοῦ 1877 τὸ Ἑλληνικὸν νομισματικὸν σύστημα ἐτέλει ὑπὸ καθεστῶς νομίμου πάλιν κυκλοφορίας.

Κατὰ τὸ 1877, ἐπιτακτικαὶ ἀνάγκαι τοῦ Κράτους καὶ ἰδίως ἀνάγκαι ἐξοπλισμῶν ἐξ ἀφορμῆς τοῦ Ρωσσοτουρκικοῦ πολέμου ἠνάγκασαν τὸ Κράτος νὰ προσφύγῃ εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν (καὶ τὴν ἐν τῷ μεταξύ ἀποκτήσασαν περιορισμένον ἐκδοτικὸν προνόμιον Ἰονικὴν Τράπεζαν) καὶ νὰ συνάψῃ δάνειον εἰς μεταλλικὸν καὶ τραπεζογραμματία διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ἐκτάκτων αὐτοῦ ἀναγκῶν. Οὕτως ἐπεβλήθη καὶ πάλιν ἡ ἀναγκαστικὴ κυκλοφορία τῶν τραπεζογραμματίων, ἧτις διετηρήθη, μὲ μικρὰν διακοπὴν κατὰ τὸ 1885, μέχρι τοῦ 1928 καὶ ἀπετέλεσε τὸ πραγματικὸν καθεστῶς ὑπὸ τὸ ὁποῖον ἐτέλει τὸ Ἑλληνικὸν νομισματικὸν σύστημα ἐπὶ μίαν πεντηκονταετίαν.

Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν τραπεζιτικὴν καὶ νομισματικὴν μεταρρύθμισιν, τὴν ὁποίαν ἐπραγματοποίησε τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος ἐν ἔτει 1928, περὶ ἧς θὰ ὁμιλήσωμεν κατωτέρω, ἠναγκάσθη

καὶ πάλιν μετὰ τετραετίαν νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν ἀναγκαστικὴν κυκλοφορίαν, ὑπὸ τὸ καθεστῶς τῆς ὁποίας εὐρισκόμεθα καὶ σήμερον.

Ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν ἀνωτέρω, ἡ Ἑλληνικὴ Οἰκονομία εὐρίσκετο κατὰ κανόνα ὑπὸ τὸ Κράτος καθαρῶς πιστωτικοῦ χρήματος. Εἰς βραχείας μόνον σχετικῶς περιόδους τὸ Ἑλληνικὸν νόμισμα ἦτο συνδεδεμένον, εἴτε νόμῳ, εἴτε *de facto* πρὸς σταθεράν τινα ὑλικὴν ἀξίαν.

Ἀποτέλεσμα τῶν ἰσχυουσῶν ἀνωμάτων χρηματικῶν συνθηκῶν ὑπῆρξεν ἡ διαρκὴς ἀσταθεία τοῦ Ἑλληνικοῦ νομίσματος μὲ ὅλας τὰς συνεπείας διὰ τὴν οἰκονομίαν μιᾶς Χώρας, τὰς ὁποίας συνεπάγεται αὕτη.

Τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος εὐρίσκετο διαρκῶς πρὸ τοῦ προβλήματος τῆς ἀσταθείας τοῦ νομίσματος του καὶ ἠγωνίζετο συνεχῶς, ὅπως ἐπαναφέρῃ κανονικὰς συνθήκας εἰς τὴν κυκλοφορίαν αὐτοῦ καὶ ἐξασφάλισι τοῦλάχιστον *de facto* ποίαν τινα σταθερότητα τῆς ἀξίας αὐτοῦ.

Ἀπὸ τοῦ 1877 τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος ἀπεπειράθη τετράκις διὰ συστηματικῆς καὶ προγραμματικῆς πολιτικῆς νὰ ἀποκαταστήσῃ κανονικὰς νομισματικὰς συνθήκας ἐν τῇ Χώρα καὶ νὰ ἀπαλλάξῃ αὐτὴν τῶν δεινῶν τῆς νομισματικῆς ἀσταθείας.

Οἱ χαρακτηριστικοὶ οὔτοι σταθμοὶ τῆς ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ νομισματικοῦ συστήματος συμπίπτουν μὲ τὰ ἔτη 1898, 1910, 1928 καὶ 1932.

Ἐν ἔτει 1898, συνεπεία ἀτυχοῦς Ἐθνικῆς περιπετείας κατὰ τὸ 1897 καὶ τῆς προηγηθείσης πτωχεύσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, ἐπεβλήθη ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος διεθνῆς οἰκονομικὸς ἔλεγχος. Καίτοι ὁ κύριος σκοπὸς τοῦ ἐλέγχου τούτου ὑπῆρξεν ἡ ἐξασφάλισις τῆς ἐξυπηρετήσεως τῶν ἐξωτερικῶν ἔθνικῶν δανείων κατὰ τὸ προσδιορισθὲν συμβιβαστικῶς ποσοστόν, ἔσχεν ὅμως οὔτος σημαντικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἐξυγιάνσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ νομισματικοῦ συστήματος.

Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, αἱ δυσχέρειαι καὶ αἱ ἀνωμαλῖαι τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν, αἱ συνεχεῖς ἐκδόσεις τραπεζικῶν γραμματίων διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ Κράτους καὶ ἡ στασιμότης τῆς Ἑλληνικῆς παραγωγῆς, εἶχον ἐπιφέρει σημαντικὴν ὑποτίμησιν τοῦ χαρτίνου νομίσματος, τὸ ὁποῖον κατέληξε νὰ ἀπωλέσῃ τὸ ἥμισυ περίπου τῆς μεταλλικῆς του ἀξίας.

Διὰ τῆς διεθνοῦς συνθήκης, δι' ἧς ἐπεβλήθη ὁ οἰκονομι-

κός έλεγχος, άπηγορεύθη εις τὸ Κράτος ἢ έκδοσις οίουδήποτε ποσοῦ τραπεζογραμματίων διὰ τὰς ἰδίας του ἀνάγκας καὶ έπετράπη μόνον ἢ ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς έκδοσις τοιούτων καὶ δὴ μόνον διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ έμπορίου καὶ ὑπὸ τοὺς περιορισμοὺς τοῦ καταστατικοῦ της, ὅσον ἀφορᾷ εις τὸ ἀνώτατον ὄριον κυκλοφορίας καὶ τὸ ποσοστὸν τοῦ μεταλλικοῦ καλύμματος. Περαιτέρω έπεβλήθη εις τὸ Κράτος νὰ ἀποσύρη έτησίως τῆς κυκλοφορίας καὶ νὰ καταστρέφη διὰ καύσεως δύο έκατομμύρια δραχμῶν έτησίως, μέχρις οὗ τὸ πρὸς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν χρέος αὐτοῦ έξ ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας, ὅπερ ὑπερέβαινε τότε τὰ έβδομήκοντα έκατομμύρια δραχμῶν, ἤθελε κατέλθει εις τεσσαράκοντα έκατομμύρια.

Ἡ έπαναφορὰ αὐτῆ κάποιος τάξεως εις τὸ σύστημα τῆς έκδόσεως τραπεζικῶν γραμματίων, ἔσχε εὐεργετικὴν επίδρασιν επί τῆς εξέλιξεως τοῦ Ἑλληνικοῦ νομίσματος.

Ἡ αὐστηρὰ έπιβολὴ ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Διεθνοῦς Ἐλέγχου τῶν έπιβληθέντων, ὡς ἀνωτέρω, εις τὸ Κράτος καὶ τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν ὄρων, ἢ σώφρων δημοσιονομικὴ πολιτικὴ τοῦ Κράτους καὶ ἡ αξιόλογος ἀνάπτυξις τῆς έθνικῆς παραγωγῆς, συνετέλεσαν εις πλήρη έξυγίανσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ χρηματικοῦ καθεστῶτος. Ἀποτέλεσμα τούτου ὑπῆρξεν ὅτι ἡ χαρτίνη δραχμὴ, καίτοι κυκλοφοροῦσα ἀναγκαστικῶς, ἀνέκτησε πλήρως τὴν πρὸς τὴν χρυσὴν δραχμὴν ἰσοτιμίαν της καὶ ἀποκατέστη εις ἄρτιον ὄργανον τῶν συναλλαγῶν.

Τὰ πλεονεκτήματα ὅμως τοῦ ὑπὸ τοῦ Διεθνοῦς Ἐλέγχου έπιβληθέντος συστήματος μετεβλήθησαν εις μειονεκτήματα, εὐθύς ἅμα τῇ ἀποκαταστάσει ὁμαλῶν χρηματικῶν συνθηκῶν.

Τὸ σύστημα τοῦτο ἐν τῇ ἀπολύτῳ ἀκαμψίᾳ του, ἐφαρμοζόμενον μετὰ οὐχὶ μικρότερας ἀκαμψίας παρὰ τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Διεθνοῦς Ἐλέγχου, εἶχεν έπιφέρει μίαν καταθλιπτικὴν στενότητα χρήματος ἐν τῇ Χώρα, ἢ ὁποία παρημπόδιζε πᾶσαν ἀνάπτυξιν καὶ πρόοδον τῆς παραγωγῆς καὶ τῶν συναλλαγῶν. Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα περιοριζομένη εις τὴν ἄσκησιν τοῦ έκδοτικοῦ της προνομίου ὑπὸ νομοθετικῶς καθωρισμένων ἀνωτάτων ὀρίων, εὕρισκετο ἐν ἀδυναμίᾳ νὰ ἱκανοποιῇ τὴν ὅλον ἐν ἀξανομένην ζήτησιν χρήματος. Τὸ δὲ Ἑλληνικὸν Κράτος, δεσμευόμενον διὰ διεθνοῦς συμβάσεως, δὲν

ἦτο εἰς θέσιν νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν κατάστασιν διὰ τῆς ἐσωτερικῆς νομοθεσίας.

Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας ἔπρεπε νὰ ἐξευρεθῇ τρόπος, διὰ τοῦ ὁποίου νὰ ἐξυπηρετηθῶσιν ἄφ' ἑνὸς αἱ πραγματικαὶ ἀνάγκαι τῆς οἰκονομίας τῆς Χώρας, χωρὶς ἄφ' ἑτέρου νὰ προσκρούσῃ τὸ Κράτος εἰς τὰς διὰ διεθνοῦς συνθήκης ἀναληφθείσας ὑποχρεώσεις.

Οὕτως ἐπενοήθη λίαν ἐνδιαφέρον σύστημα, προταθὲν ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς καὶ ἀποδεκτὸν γενόμενον ὑπὸ τοῦ Κράτους, ὅπερ περιελήφθη εἰς τὸν πολλαπλῶς ἔκτοτε συζητηθέντα νόμον τοῦ 1910.

Ὁ νόμος οὗτος περιέχει, μεταξὺ ἄλλων, δύο ἐνδιαφερούσας τὸ ἀντικείμενον ἡμῶν διατάξεις. Διὰ τῆς πρώτης παρεσχέθη εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν τὸ δικαίωμα ὅπως ἐκδίδῃ τραπεζικὰ γραμμάτια καὶ πέραν τοῦ ἀνωτάτου ὀρίου τοῦ νόμου καὶ δὴ ἀπεριορίστως, ἀποκλειστικῶς ὅμως πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἀγορᾶς χρυσοῦ ἢ χρυσοῦ συναλλάγματος ἐπὶ τῇ νομίμῳ ἰσοτιμίᾳ καὶ ὑπὸ τὸν ὄρον, ὅπως μεταπωλῇ τὸν χρυσὸν καὶ τὸ συνάλλαγμα τοῦτο ὑποχρεωτικῶς ἐπὶ τῇ αὐτῇ ἰσοτιμίᾳ. Διὰ τῆς δευτέρας διατάξεως ἀνεγνωρίσθη ἰσχυρὰ ἢ ρήτρα τοῦ χρυσοῦ, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι ἐπετράπη ἢ ἀνάληψις ὑποχρεώσεως πρὸς καταβολὴν αὐτουσίου χρυσοῦ εἰς ἐξόφλησιν χρέους συνωμολογημένου εἰς χρυσόν.

Ὁ νόμος οὗτος ἔσχε σπουδαίαν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ χρηματικοῦ καὶ πιστωτικοῦ καθεστῶτος τῆς Χώρας. Πρῶτον κατέστησεν ἐλαστικὴν τὴν κυκλοφορίαν χρήματος ἐν τῇ Χώρᾳ καὶ κατεπολέμησε τὸ χρόνιον νόσημα τῆς στενότητος τοῦ χρήματος. Ἐπειτα ἀποκατέστησε τὴν ἐμπιστοσύνην ἐν ταῖς συναλλαγαῖς διὰ τῆς ἀναγνωρίσεως ἰσχυρᾶς τῆς ρήτρας τοῦ χρυσοῦ. Περαιτέρω ἐνέπνευσεν ἐμπιστοσύνην ἐπὶ τὴν σταθερότητα τῆς ἀξίας τοῦ χρήματος. Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα πωλοῦσα ὑποχρεωτικῶς χρυσὸν καὶ συνάλλαγμα, ἐπὶ νομίμῳ ἰσοτιμίᾳ, μέχρι τοῦ ὑπ' αὐτῆς ἀγοραζομένου ποσοῦ, παρείχε τὴν ἐντύπωσιν ὅτι τὰ τραπεζογραμμάτια αὐτῆς ἐκυκλοφόρουν νομίμως, ἐν ᾧ πράγματι ἐξηκολούθη ἀκόμη νομικῶς τὸ καθεστῶς τῆς ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας.

Ὁ μηχανισμὸς οὗτος τοῦ νόμου τοῦ 1910 ἐλειτούργησεν ἀπροσκόπτως καὶ συμφώνως πρὸς τὸ ἀρχικὸν πνεῦμα τοῦ νομοθέτου μέχρι τοῦ 1918, ἢ δὲ χαρτίνῃ δραχμῇ διετήρησε

τὴν ἰσοτιμίαν τῆς μὲ τὴν χρυσὴν δραχμὴν μέχρι τῶν μέσων τοῦ 1919.

Τοῦτο εἶναι τοσοῦτῳ μᾶλλον ἀξιοσημεῖωτον, καθ' ὅσον ἀκριβῶς κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος ἀντιμετώπισε σοβαρὰς ἐκτάκτους δαπάνας, ἰδίᾳ διὰ τὴν στρατιωτικὴν του προπαρασκευήν, διεξήγαγε δύο Βαλκανικοὺς πολέμους καὶ περιεπλάκη εἰς τὸν παγκόσμιον πόλεμον κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη αὐτοῦ.

Τοῦτο βεβαίως δὲν ὠφείλετο ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν λειτουργίαν τοῦ νόμου τοῦ 1910. Ἡ καλὴ δημοσιονομικὴ πολιτικὴ τοῦ Κράτους, ἡ αὔξεις τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς διαθέσεως τῶν κυρίων ἐξαγωγικῶν προϊόντων τῆς Χώρας καὶ ἰδίως ἡ αὔξεις τῶν κερδῶν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπιχειρήσεως καὶ ἐργασίας ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, ὡς ἐπίσης καὶ ἐξωτερικά τινα δάνεια, συναφθέντα κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἐφωδίαζον τὴν Ἑλληνικὴν Οἰκονομίαν μὲ ἄφθονα μέσα πληρωμῆς ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ καὶ ἐξησφάλιζον τὴν σταθερότητα τοῦ νομίσματος αὐτῆς.

Ἄλλ' ἡ ἐξαιρετικῶς ἀνώμαλος διεθνῆς πολιτικὴ καὶ οἰκονομικὴ κατάστασις καὶ αἱ ὅλον ἐν αὐξανόμεναι ἀνάγκαι τοῦ Κράτους δὲν ἐπέτρεψαν εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ νόμου τοῦ 1910 εἰσαχθέντα μηχανισμόν νὰ λειτουργήσῃ ἀνοθεύτως.

Ἦδη ἀπὸ τοῦ 1917 ἀπηγορεύθη ἐκ νέου ἡ εἰς αὐτούσιον χρυσὸν ἐκτέλεσις τῶν εἰς χρυσὸν ὑποχρεώσεων, αἵτινες τοῦ λοιποῦ ἔδει νὰ ἐκπληροῦνται εἰς χαρτίνας δραχμᾶς ἐπὶ τῇ τιμῇ τοῦ ἀρτίου. Αἱ Τράπεζαι ὑπεχρεώθησαν νὰ κρατήσουν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Κράτους τὸν παρ' αὐταῖς κατατεθειμένον χρυσόν.

Ἄλλ' ἡ σπουδαιότερα παρέκκλισις ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ νόμου τοῦ 1910 ἐγένετο κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 1918.

Διὰ συμφωνίας μεταξὺ Ἑλλάδος ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν τριῶν Δυνάμεων Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἀφ' ἑτέρου, παρεσχέθησαν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος παρὰ τῶν τελευταίων τούτων ὠρισμέναι πιστώσεις ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, ὑπὸ τὸν ὄρον, ὅπως χρησιμοποιηθῶσιν αὐταὶ ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ὡς βάσις πρὸς ἔκδοσιν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ χαρτονομίσματος διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ Κράτους κατ' ἐπέκτασιν τοῦ μηχανισμοῦ τοῦ νόμου 1910.

Αἱ παρεσχεθεῖσαι ὅμως πιστώσεις δὲν ἠδύναντο νὰ χρη-

σιμοποιηθῶσιν πράγματι ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς παρὰ μόνον ἕξ μῆνας μετὰ τὴν λήξιν τοῦ πολέμου.

Πᾶς τις ἀντιλαμβάνεται ὁποῖα ριζικὴ μεταβολὴ ἐπῆλθεν εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ νόμου τοῦ 1910 καθορισθείσας ὑγιεῖς ἀρχάς.

Ἐναντὶ τῆς ἐκδόσεως τραπεζογραμματίων διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν συναλλαγῶν, ἐξεδίδοντο τοιαῦτα διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ Κράτους καὶ ἀντὶ τοῦ ἀγοραζομένου κατὰ τὸν νόμον χρυσοῦ καὶ συναλλάγματος ἔναντι τῶν τραπεζογραμματίων καὶ τῆς ὑποχρεωτικῆς μεταπωλήσεως αὐτοῦ, τὰ ἐκδιδόμενα τραπεζογραμμάτια εἶχον κάλυμμα ἀορίστους τινὰς πιστώσεις εἰς ἀόριστον χρόνον πραγματοποιηθησομένας.

Ἡ σαθρὰ βάσις, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἡ συμφωνία αὕτη κατέστη πασίδηλος ὅταν ἐν ἔτει 1920, οἱ παρασχόντες τὰς πιστώσεις ἐδήλωσαν ὅτι ἀνακαλοῦν ταύτας. Τότε τὰ ἐν τῷ μεταξὺ ἐκδοθέντα τραπεζογραμμάτια ἐστερήθησαν καὶ αὐτοῦ τοῦ θεωρητικοῦ καλύμματος καὶ μετεβλήθησαν εἰς καθαρὸν δάνειον τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς πρὸς τὸ Κράτος ἐξ ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας.

Ἡ ἐπακολουθήσασα περίοδος ἀπὸ τοῦ 1920 μέχρι τοῦ 1928 εἶναι περίοδος πλήρους πολιτικῆς, οἰκονομικῆς καὶ νομισματικῆς ἀνωμαλίας. Ἡ ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος συνέχισις τῆς πολεμικῆς καταστάσεως καὶ μετὰ τὴν λήξιν τοῦ παγκοσμίου πολέμου, αἱ κολοσσιαῖαι δαπάναι, ἃς αὕτη συνεπήγετο, ἡ ἐγκατάληψις τῆς χώρας παρὰ τῶν τέως συμμάχων της, ἡ ἔλλειψις πάσης οἰκονομικῆς ἐπαφῆς μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἡ μεταγενεστερῶς ἐπελθοῦσα εἰσροὴ προσφύγων καὶ τὰ ἐκ ταύτης ἐπιβληθέντα ἐπαχθῆ βάρη εἰς τὴν δημοσίαν καὶ τὴν ιδιωτικὴν οἰκονομίαν τῆς Χώρας, εἶχον κλονίσει τὰ θεμέλια τῆς ἑθνικῆς οἰκονομίας καὶ καταστρέψει κυριολεκτικῶς τὸ νόμισμα αὐτῆς.

Ἡ ἀξία τῆς χαρτίνης δραχμῆς ἐσημείωσε μεγάλας καὶ ἀποτόμους διακυμάνσεις, διαρκῶς δὲ ἐκπίπτουσα τῆς ἀρχικῆς της ἰσοτιμίας κατέληξε νὰ ὑποτιμηθῇ κατὰ τὰ ἔτη 1926 καὶ 1927 εἰς τὸ 1/14 περίπου αὐτῆς.

Ἡ πολιτικὴ τοῦ Κράτους κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦτο πολιτικὴ τῶν περιστάσεων καὶ τῆς ἀντιμετωπίσεως τῶν συγκεκριμένων ἀναγκῶν.

Γενικῶς δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἀπὸ τοῦ 1920 μέχρι τοῦ 1928 ἡ ἐπέμβασις τοῦ Κράτους

εἰς τὰς μετὰ τῆς ἀλλοδαπῆς συναλλαγὰς ἦτο ὅλως χαλαρὰ καὶ ἐξεδηλοῦτο διὰ τῆς κατὰ περιόδους εἰσαγωγῆς ἐλέγχου τινὸς ἐπὶ τοῦ συναλλάγματος. Κυρίως ὅμως τὸ ἰσοζύγιον τῶν πληρωμῶν μετὰ τῆς ἀλλοδαπῆς ἐρρυθμίζετο σχεδὸν αὐτομάτως διὰ τῆς ἰσχυρᾶς διακυμάνσεως καὶ τῆς σχεδὸν ἐλευθέρως δημιουργουμένης ἐν τῇ ἀγορᾷ τιμῆς τοῦ συναλλάγματος.

Αἱ ἀνώμαλοι ὅμως αὐταὶ συνθῆκαι εἶχον ἀφαιρέσει ἀπὸ τῆς οἰκονομίας τῆς Χώρας τὸ κυριώτερον στοιχεῖον ἀσφαλείας καὶ σταθερότητος τῶν συναλλαγῶν δηλ. τὴν σταθερότητα τῆς ἀξίας τοῦ μέσου πληρωμῆς.

Πᾶσα παραγωγή καὶ πᾶσα οἰκονομικὴ δραστηριότης εἶχε καταντήσει εἰς καθαρὰν κερδοσκοπίαν, ἐν ἣ ἡ σχέσις μεταξὺ δαπανῶν τῆς παραγωγῆς καὶ τῶν πιθανῶν τιμῶν, ἦτο ἀποτέλεσμα τυχαίων περιστάσεων ἔξω τῆς λελογισμένης προβλέψεως τοῦ ἐπιχειρηματίου.

Ἦδη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ἔτους 1927 ἤρχισε νὰ ὠριμάζη ἡ ἰδέα ὅτι ἦτο ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ ληφθῶσι σοβαρὰ μέτρα πρὸς ἐπαναφορὰν ὁμαλότητος εἰς τὰς οἰκονομικὰς, δημοσιονομικὰς καὶ νομισματικὰς συνθήκας τῆς Χώρας. Μετὰ μακρὰν προεργασίαν συντελεσθεῖσαν τῇ συνεργασίᾳ διεθνῶν οἰκονομικῶν παραγόντων, ἰδίᾳ δὲ τῆς Δημοσιονομικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, παρεσκευάσθη πλήρες σχέδιον δημοσιονομικῆς καὶ νομισματικῆς ἐξυγιάνσεως τῆς Χώρας.

Τὸ σχέδιον τοῦτο διευτυπώθη ὀριστικῶς ἐν τῷ Πρωτοκόλλῳ τῆς Γενεύης τοῦ 1927, προέβλεπε δὲ τὴν σύναψιν ἐξωτερικοῦ δανείου 9 ἑκατομμυρίων Λιρῶν, ὅπερ καὶ πράγματι συνωμολογήθη ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. Ὁ σκοπὸς τοῦ δανείου τούτου ἦτο νὰ χρησιμοποιηθῇ κατ' ἴσα μέρη διὰ τοὺς ἐξῆς τρεῖς σκοποὺς: α') διὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τῶν παλαιῶν καθυστερήσεων τοῦ Δημοσίου Ταμείου, αἵτινες ἐπίεζον τὰ δημόσια οἰκονομικά, β') διὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν προσφύγων καὶ γ') διὰ τὴν δημιουργίαν ἐπαρκoῦς καλύμματος εἰς χρυσὸν καὶ συνάλλαγμα πρὸς πραγματοποίησιν τῆς ἀποφασισθείσης σταθεροποιήσεως τοῦ ἐθνικοῦ νομίσματος.

Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐνδιαφέρει κυρίως τὸ θέμα ἡμῶν.

Αἱ θεμελιώδεις βάσεις ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀπεφασίσθη καὶ ἐπρα-

ματοποιήθη ἢ σταθεροποιήσῃς τοῦ νομίσματος ἦσαν αἱ ἑξῆς:

1ον. — Νομοθετικὴ ἀναγνώρισις τῆς ἐπελθούσης ὑποτιμῆσεως τῆς νομισματικῆς μονάδος διὰ τοῦ προσδιορισμοῦ τῆς εἰς χρυσὸν περιεκτικότητος αὐτῆς, συμφώνως πρὸς τὴν τρέχουσαν ἀξίαν τῆς χαρτίνης δραχμῆς ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐπιναφορὰ τῆς νομίμου κυκλοφορίας τῶν τραπεζικῶν γραμματίων.

2ον. — Αὐστηρὸς προσδιορισμὸς τῶν σχέσεων μεταξὺ τῆς Ἐκδοτικῆς Τραπεζῆς καὶ τοῦ Κράτους καὶ ἀπαγόρευσις τῆς ἐκδόσεως τραπεζογραμματίων διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ Κράτους καὶ τῶν δημοσίων ἐπιχειρήσεων ἢ ὀργανισμῶν.

3ον. — Προσδιορισμὸς καὶ περιορισμὸς τῆς λειτουργίας καὶ τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἐκδοτικῆς Τραπεζῆς, οὕτως ὥστε νὰ ἀνταποκρίνεται αὕτη πρὸς τὰς ἀξιώσεις τῆς ὀρθοδόξου ἀντιλήψεως περὶ τῆς ἀποστολῆς Ἐκδοτικῆς Τραπεζῆς.

4ον. — Ριζικὴ τραπεζικὴ μεταρρύθμισις, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξηρτᾶτο ἡ πραγματοποίησις καὶ ἡ ἐπιτυχία τοῦ ὅλου σχεδίου.

Πράγματι δὲ ἡ πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ Πρωτοκόλλου τῆς Γενεύης ἐκδοθεῖσα νομοθεσία συνεμορφώθη πλήρως πρὸς τὰ παραγγέλματα ταῦτα.

Οὕτω προσδιωρίσθη διὰ νόμου ἡ εἰς καθαρὸν χρυσὸν περιεκτικότητος τῆς νέας δραχμῆς εἰς τὸ 1/15 περίπου τῆς περιεκτικότητος τῆς παλαιᾶς χρυσῆς δραχμῆς τῆς λατινικῆς νομισματικῆς Ἐνώσεως καὶ ἀποκατεστάθη ἡ νόμιμος κυκλοφορία τῶν γραμματίων τῆς Ἐκδοτικῆς Τραπεζῆς, ἥτις ἀνέλαθε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐξαργυροῖ ταῦτα μὲ χρυσὸν ἢ συνάλλαγμα χρυσῆς βάσεως ἐπὶ τῇ νομίμῳ ἰσοτιμίᾳ.

Ὅσον ἀφορᾷ ὅμως εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τῆς λειτουργίας τῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς ὡς καθαρῶς Ἐκδοτικοῦ Ἰδρύματος, ἐνεφανίσθη σοβαρὰ δυσχέρεια, ἥτις ἐν ἀρχῇ ἐθεωρήθη ἀνυπέρβλητος.

Ὡς ἐμνημονεύθη ἀνωτέρω, τὸ ἐκδοτικὸν προνόμιον ἦσκε ἀπὸ τοῦ 1842 μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλ' ἡ Τράπεζα αὕτη, ὡς εἶχεν ἐξελιχθῆ κατὰ τὴν σχετικῶς μακρὰν τῆς σταδιοδρομίαν πολὺ ἀπείχε ἀπὸ τοῦ νὰ θεωρῆται ὡς Ἐκδοτικὸν Ἰδρυμα πληροῦν τὰς ἀξιώσεις τῆς ἐπιστήμης καὶ τὰ διδάγματα τῆς πείρας.

Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, ἰδρυθεῖσα εἰς μίαν Χώραν κατὰ τὰ πρῶτα ἡδὴ ἔτη τῆς εἰς ἀνεξάρτητον Κράτος ἀπο-

καταστάσεως αὐτῆς, εἰς Χώραν μὲ παντελῆ ἔλλειψιν οἰασδῆ-ποτε πιστωτικῆς ὀργανώσεως, ἠναγκάσθη νὰ ἀναμιχθῆ εἰς πάντας τοὺς κλάδους τῆς πίστεως. Οὕτως ἐπεξέτεινε μικρὸν καὶ κατ' ὀλίγον τὴν δραστηριότητα αὐτῆς ἐπὶ τῆς ἐμπορικῆς, τῆς γεωργικῆς, τῆς κτηματικῆς καὶ τῆς βιομηχανικῆς πίστεως καὶ ἦσκει πάσας τὰς μορφὰς τῆς βραχυπροθέσμου, μεσοπροθέσμου καὶ μακροπροθέσμου πίστεως.

Καὶ βραδύτερον ἀκόμη, ὅταν ἐδημιουργήθησαν ἐν Ἑλλάδι καὶ ἄλλαι Τράπεζαι, ἡ παντελῆς ἔλλειψις καταμερισμοῦ τῶν ἔργων ἐν τῇ Τραπεζικῇ ἐπιχειρήσει εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα, ὥστε ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα νὰ διατηρήσῃ καὶ νὰ εὐρύνη τὴν δραστηριότητά της ὡς Γενικὸς Πιστωτικὸς Ὄργανισμός.

Ἀφ' ἑτέρου ἡ ἀπεριόριστος ἐμπιστοσύνη, ἣν εἶχεν ἐμπνεύσει ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα παρὰ τῷ πληθυσμῷ, εἶχε καταστήσει ταύτην τὴν κυριωτέραν Τράπεζαν καταθέσεων, εἰς τὴν ὁποίαν συνεκεντροῦντο τὸ διαθέσιμον χρῆμα καὶ τὸ ἀποταμίευμα τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ.

Ὡς ἦτο φυσικόν, ἡ ἀνάμιξις αὕτη τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς εἰς ποικιλωτάτας τραπεζικὰς ἐργασίας θεωρουμένης ἀσυμβιβάστους πρὸς τὰς λειτουργίας Ἐκδοτικῆς Τραπεζῆς, ὡς ἐπίσης καὶ ἡ σύγχυσις αὕτη τῶν διαθεσίμων χρηματικῶν μέσων τῶν προερχομένων ἐκ τῆς ἀσκήσεως τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου μὲ τὰ χρηματικὰ μέσα τὰ πηγάζοντα ἐκ τῶν παρ' αὐτῇ ἐντόκων καταθέσεων τῶν ἰδιωτῶν, ἐθεωρήθησαν, καὶ ὀρθῶς, ὡς θεμελιώδη ἐλαττώματα, τὰ ὁποῖα καθίστων ἀδύνατον τὴν πραγματοποίησιν τῆς σχεδιασθείσης νομισματικῆς ἐξυγιάνσεως.

Ἐπὶ τῆς βεβαίως πρόχειρος ἡ λύσις νὰ ἀποξενωθῆ ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῶν ἐργασιῶν, αἵτινες ἐθεωροῦντο ξέναι πρὸς τὴν Ἐκδοτικὴν Τράπεζαν καὶ νὰ περιορισθῆ εἰς τὰς καθαρῶς ἐκδοτικὰς λειτουργίας της. Αἱ λοιπαὶ ἐργασίαι της θὰ ἠδύνατο νὰ ἀνατεθῶσιν εἰς νέον Τραπεζικὸν Ὄργανισμὸν, ὅστις θὰ ἠδύνατο νὰ δημιουργηθῆ. Τοῦτο ὅμως θὰ ἐσήμαινε νὰ στερηθῆ ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα καὶ τῶν καταθέσεων καὶ νὰ παύσῃ ἔχουσα τὴν στενὴν ἐπαφήν μὲ ὅλους τοὺς κλάδους τῆς Οἰκονομίας τῆς Χώρας, τὴν ὁποίαν διὰ τῆς ἐξελίξεως ἐπὶ πολλὰς δεκαετηρίδας εἶχεν ἀποκτήσει.

Ἡ λύσις ὅμως αὕτη θὰ εἶχε τόσον σοβαρὸν ἀντίκτυπον ἐπὶ τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς πίστεως τῆς Χώρας, ὥστε ἐγκατελείφθη ὡς ἀσύμφορος.

Ἀντὶ ταύτης ἐπενοήθη ριζικωτέρα, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἀπλουστέρα λύσις. Ἀπεφασίσθη ἡ ἴδρυσις νέας Ἐκδοτικῆς Τραπεζῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα θὰ ἐξεχώρη πάντα τὰ στοιχεῖα τοῦ ἐνεργητικοῦ καὶ παθητικοῦ της, τὰ ὁποῖα ἐπήγαζον ἐκ τῆς ιδιότητός της ὡς Ἐκδοτικῆς Τραπεζῆς. Οὕτως ὁ μὲν νέος Τραπεζικὸς Ὄργανισμὸς θὰ ἀπέκτα διὰ νόμου τὸ προνόμιον τῆς ἐκδόσεως τραπεζικῶν γραμματίων ἀντὶ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, αὕτη δὲ θὰ διετήρη ἐλευθέρως πλέον πάσας τὰς λοιπὰς πιστωτικὰς της ἐργασίας.

Οὕτως ἐγεννήθη ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, ὡς καθαρὰ Ἐκδοτικὴ Τράπεζα καὶ ἤρξατο τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς τῇ 14ῃ Μαΐου 1928.

Οὕτω τὸ νέον νομισματικὸν σύστημα, μὲ ὄργανον τὴν νέαν Τράπεζαν, στηριχθὲν ἐπὶ ὑγειῶν νομικῶν καὶ οἰκονομικῶν βάσεων, παρεῖχε πλήρη τὴν ἐλπίδα καλῆς καὶ ἀπροσκόπτου λειτουργίας.

Οὔτε ὅμως τὸ νέον σύστημα, οὔτε ἡ νέα Τράπεζα ἠδυνύθησαν νὰ ἀποφύγωσι τὴν μοιραίαν τύχην, ἥτις φαίνεται καταδιώκουσα τὸ Ἑλληνικὸν νομισματικὸν σύστημα.

Ἦδη ἀπὸ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς συστάσεώς της ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος εὐρίσκετο εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ διαθέτῃ σημαντικὸν τμῆμα τοῦ καλύμματος της πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἀναγκῶν τῆς Χώρας εἰς μέσα πληρωμῆς εἰς τὴν ἀλλοδαπήν. Ἡ ἀρχομένη διεθνῆς οἰκονομικὴ κρίσις ἐπηρέαζε δυσμενῶς τὴν ἑλληνικὴν οἰκονομίαν καὶ ἐξησθένει τὴν θέσιν αὐτῆς ἐν τῇ διεθνεί συναναλλαγῇ. Ἡ παθητικότης τοῦ ἰσοζυγίου τῶν λογαριασμῶν της ἠύξανε διαρκῶς, ἀφ' ἑνὸς μὲν λόγῳ τῆς μειώσεως τῆς ἀξίας τῶν ἐξαγωγῶν της καὶ ἀφ' ἑτέρου λόγῳ τῆς ἰσχυρᾶς κερδοσκοπίας, ἡ ὁποῖα ἀπετέλεσεν ἀνέκαθεν τὴν πληγὴν τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας.

Ἡ κερδοσκοπία αὕτη ἐνισχύετο λόγῳ τῆς ἀπολύτου ἐλευθερίας τῶν συναλλαγῶν καὶ τῆς ἀπεριορίστου ὑποχρεώσεως τῆς Ἐκδοτικῆς Τραπεζῆς ὅπως παρέχῃ ἡ συνάλλαγμα εἰς πάντα ζητοῦντα ἔναντι τῶν τραπεζογραμματίων αὐτῆς. Τέλος ἡ κάπως τεχνητὴ αὔξησις τῆς ἀγοραστικῆς δυνάμεως τοῦ πληθυσμοῦ διὰ τῆς ἐπεκτάσεως τῆς ἐσωτερικῆς πιστωτικῆς δραστηριότητος καὶ τῆς χρησιμοποίησεως ἐξωτερικῶν τινῶν δανείων, ἠύξανε τὸν τιμάρηθμον καὶ ἐμείου τὴν ἐσωτερικὴν ἀγοραστικὴν δύναμιν τοῦ νομίσματος.

Οὕτω τὸ κάλυμμα τῆς Τραπεζῆς ἔβαινε ἀνησυχαστικῶς μειούμενον ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος καὶ ἔδιδε τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἡ νέα νομισματικὴ καὶ πιστωτικὴ ὀργάνωσις τῆς Χώρας δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἀντιστη εἰς τὸν ροῦν τῶν πραγμάτων.

Ἄλλὰ τὸ καίριον πλήγμα ἐδόθη εἰς τὸ Ἑλληνικὸν χρηματικὸν σύστημα διὰ τῆς πτώσεως τῆς Ἀγγλικῆς Λίρας κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1931. Πλὴν τῶν ζημιῶν, ἅς ὑπέστη ἡ Ἑλληνικὴ Οἰκονομία ἐκ τῆς μειώσεως τῶν σημαντικωτάτων διαθεσίμων, τὰ ὁποῖα ἡ δημοσία καὶ ἡ ἰδιωτικὴ οἰκονομία διέθετον εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν εἰς Ἀγγλικὰς Λίρας, ἡ ὑποτίμησις τοῦ νομίσματος Χώρας, ἡ ὁποῖα ἐδέσποζεν οἰκονομικῶς ἐνὸς μεγάλου τμήματος τοῦ κόσμου, μετέβαλλεν ἀποτόμως καὶ δυσμενῶς τὰς πραγματικὰς συνθήκας ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐστηρίζετο τὸ Ἑλληνικὸν νόμισμα.

Ἐπὶ ἐπτάμηνον ἠγωνίσθη ἀπεγνωσμένως τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος νὰ συγκρατήσῃ τὴν χρυσὴν ἰσοτιμίαν τοῦ νομίσματος του διαθέσαν πρὸς τοῦτο καὶ τὸ μέγιστον μέρος τοῦ ἀπομείναντος καλύμματος τῆς Ἐκδοτικῆς Τραπεζῆς. Ἡ δύναμις ὅμως τῶν πραγμάτων ἀπεδείχθη ἀνωτέρα τῶν ἀνθρωπίνων προσπαθειῶν.

Ἡ δημιουργηθεῖσα ἐν Ἑλλάδι κατάστασις ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1931 εἶχεν ὡς ἐξῆς κατὰ τὰ κύρια αὐτῆς χαρακτηριστικὰ στοιχεῖα.

Εὐθὺς μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Ἀγγλικῆς Λίρας καὶ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους νὰ ἐμμείνῃ εἰς τὴν διατήρησιν τῆς χρυσῆς ἰσοτιμίας τοῦ νομίσματος, ἐδημιουργήθη ἐν τῇ ἀγορᾷ μία κολοσσιαία αὔξησις τῆς ζητήσεως συναλλάγματος, ὑπερβαίνουσα κατὰ πολὺ τὰς πραγματικὰς ἀνάγκας τῆς Χώρας πληρωμῶν εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν.

Ἡ αὔξησις αὕτη τῆς ζητήσεως ὠφείλετο εἰς τὴν παρὰ τῷ πληθυσμῷ σχηματισθεῖσαν πεποίθησιν ὅτι ἡ ἀξία τοῦ ἐγχωρίου νομίσματος ἦτο ἀδύνατον νὰ συγκρατηθῇ καὶ ὅτι ἡ πτῶσις αὕτη ἔπρεπε νὰ ἀναμένεται μοιραίως.

Τοῦτο ἠνάγκασε τὸ Κράτος νὰ εἰσαγάγῃ ἔλεγχον ἐπὶ τῶν ἀγορῶν τοῦ συναλλάγματος. Ἄλλὰ παρὰ τὸν ἔλεγχον τοῦτον, ἡ ζήτησις ἐξηκολούθη ν' αὐξάνῃ, ἐπειδὴ δὲ δὲν ἠδύνατο νὰ ἰκανοποιηθῇ νομίμως, λόγῳ τῶν περιορισμῶν τῆς πωλήσεως συναλλάγματος, κατέφευγεν εἰς τὴν δημιουργουμένην παράνομον ἀγορὰν, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἠγοράζετο καὶ ἐπωλεῖτο συν-

ἀλλαγμὰ κερδοσκοπικῶς εἰς τιμὰς σημαντικῶς ἀνωτέρας τῶν ἐπισήμων.

Ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, ἵνα ἀντιμετωπίσῃ τὴν κατάστασιν ταύτην, ἤρχισεν ἐφαρμόζουσα τὰ συνήθη μέτρα τῆς ἀυξήσεως τοῦ προεξοφλητικοῦ τόκου καὶ τοῦ αὐστηροῦ περιορισμοῦ τῶν πιστώσεων.

Πράγματι ὁ προεξοφλητικὸς τόκος τῆς Τραπεζῆς ἀνεβιβάσθη εἰς 12 %, ὁ δὲ ἐλεύθερος τόκος ἐν τῇ ἀγορᾷ ὑπερέβαινε τὰ 15 %, ἔφθανε δὲ εἰς τινὰς περιστάσεις καὶ μέχρι 20 %. Ἀφ' ἑτέρου ὁ ἄμεσος περιορισμὸς τῶν πιστώσεων εἶχε κατεβιβάσει τὸ ποσὸν τοῦ κυκλοφοροῦντος νομίσματος κατὰ τοιοῦτον μέτρον, ὥστε εἶχε δημιουργηθῆ πράγματι μίᾳ ἄνευ προηγουμένου στενότης χρήματος ἐν τῇ ἀγορᾷ.

Παρὰ τὰ ριζικὰ ταῦτα μέτρα καὶ εἰς τὸ πείσμα τῆς ποσοτικῆς θεωρίας, ἡ μὲν τιμὴ τοῦ συναλλάγματος ἐξηκολούθη νὰ ἀνέρχεται ἐν τῇ παρανόμῳ ἀγορᾷ, ἡ δὲ ἀγοραστικὴ ἀξία τοῦ σπανίζοντος ἐγχωρίου χρήματος ἐμειοῦτο σημαντικῶς ὑψουμένου τοῦ τιμαρίθμου.

Οὕτω κατὰ τὰ τέλη Μαρτίου τοῦ 1932 ἡ μὲν τιμὴ τοῦ συναλλάγματος ἐν τῇ παρανόμῳ ἀγορᾷ εἶχεν ἀυξηθῆ κατὰ ποσοστὸν ἀνώτερον τοῦ 50%, ἔναντι τῆς ἐπισήμου τιμῆς, ὁ δὲ Ἑλληνικὸς τιμάρημος ἀνήρχετο εἰς 98,6, καθ' ὃν χρόνον ὁ Ἀγγλικὸς ἦτο μόνον 78,2 καὶ ὁ τιμάρημος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν 90.

Αἱ συνθήκαι αὗται ἔπεισαν τοὺς πάντας ὅτι εἶχον δίκαιον ἐκεῖνοι, οἵτινες, ἤδη ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1931, εἶχον προτείνει τὴν ἄμεσον ἐγκατάλειψιν τῆς χρυσῆς βάσεως καὶ ὅτι ἡ περαιτέρω ἐμμονὴ εἰς τὴν διατήρησιν τῆς ἰσοτιμίας νομίσματος, τὸ ὁποῖον ἐν τῇ πραγματικότητι εἶχεν ἀπωλέσει ταύτην, ἦτο ἔργον ἄσκοπον καὶ δαπανηρὸν προωρισμένον νὰ ἐξυπηρετήσῃ μόνον τοὺς σκοποὺς τῆς κερδοσκοπείας.

Ὁ ἔχων τὴν τιμὴν νὰ ὀμιλῇ σήμερον ἐνώπιον ὑμῶν ἐπεφορτίσθη ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως νὰ ἀναλάβῃ τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν, ἵνα ἀκολουθήσῃ νέαν νομισματικὴν πολιτικὴν.

Ὡς εἶναι γνωστὸν δύο ἦσαν αἱ δυναταὶ λύσεις, τὰς ὁποίας ἠδύνατο νὰ ἀκολουθήσῃ ἡ Κυβέρνησις: ἢ νὰ προβῆ εἰς νέαν ὑποτίμησιν τοῦ νομίσματος καὶ ἐξασφάλισιν τῆς σταθερότητος τῆς νέας αὐτοῦ ἀξίας διὰ τῆς συνδέσεως αὐτοῦ

πρὸς τὸν χρυσόν, ἢ νὰ ἀφήσῃ τὸν καθορισμὸν τῆς ἀξίας αὐτοῦ εἰς τὴν ἐλευθέραν λειτουργίαν τοῦ νόμου τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς ζητήσεως, ἵνα οὕτω τὸ νόμισμα εὖρη αὐτομάτως τὴν φυσικὴν του τιμὴν, συμφώνως πρὸς τὰς πραγματικὰς συνθήκας τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας.

Ἡ πρώτη λύσις ἐκρίθη ἀνεφάρμοστος, διότι ἡ κατάστασις, εἰς ἣν εὕρισκετο ἡ Ἑλληνικὴ Οἰκονομία, οὐδὲν ἐκ τῶν ἀναγκαίων σταθερῶν στοιχείων παρείχεν, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων θὰ ἠδύνατο νὰ ὑπολογισθῇ ἡ πραγματικὴ ἀξία τοῦ νομίσματος.

Δὲν παρέμενεν ἄρα παρὰ ἡ δευτέρα διέξοδος.

Πράγματι ὁ κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1932 ἐκδοθεὶς νόμος, ἀνέστειλε τὴν ὑποχρέωσιν τῆς Ἐκδοτικῆς Τραπεζῆς ὅπως ἐξαργυροῖ τὰ τραπεζογραμμάτια αὐτῆς καὶ ἐπανέφερεν οὕτως ἐκ νέου τὴν ἀναγκαστικὴν κυκλοφορίαν.

Ἄλλ' ἡ ἐγκατάλειψις τοῦ νομίσματος εἰς τὴν ἐλευθέραν λειτουργίαν τοῦ νόμου τῆς προσφορᾶς καὶ ζητήσεως, ὑπὸ τὰς ἀσταθεῖς καὶ ἀβεβαίας συνθήκας, τὰς ὁποίας ἐνεφάνιζεν ἡ Οἰκονομία τῆς Χώρας καὶ ὑπὸ τὴν ἀπειλὴν τῆς ἀχαλινώτου κερδοσκοπίας, δὲν ἠδύνατο παρὰ νὰ ἔχη ὡς ἀποτέλεσμα ἀποτόμους καὶ μεγάλας διακυμάνσεις αὐτοῦ καὶ νέαν διατάραξιν τῆς Οἰκονομίας τῆς Χώρας.

Ἀφ' ἑτέρου ἡ πολιτικὴ τῆς αὐτομάτου ρυθμίσεως τοῦ ἰσοζυγίου τῶν λογαριασμῶν τῆς Χώρας διὰ τοῦ ἐλευθέρου σχηματισμοῦ τῆς τιμῆς τοῦ συναλλάγματος, θὰ προϋπέθετεν ὀμαλὰς ἐσωτερικὰς καὶ διεθνεῖς συνθήκας, αἱ ὁποῖαι θὰ ἐξησφάλιζον τὴν λειτουργίαν τῶν πραγματικῶν οἰκονομικῶν παραγόντων καὶ θὰ ἀπέκλειον τὴν παρέμβασιν τῶν ἀσταθμῆτων ψυχολογικῶν.

Ἐκ τῶν σκέψεων τούτων ὀδηγουμένη ἡ Κυβέρνησις ἀπεφάσισε νὰ ἀκολουθήσῃ μᾶλλον δραστικὴν πολιτικὴν.

Δὲν περιορίσθη μόνον εἰς τὴν ἐπίτασιν τοῦ ἐλέγχου ἐπὶ τοῦ συναλλάγματος καὶ εἰς τὴν καταδίωξιν τῆς κερδοσκοπίας, ἀλλ' ἀπεφάσισε νὰ λάθῃ ριζικὰ μέτρα διὰ τῶν ὁποίων νὰ ἀσκήσῃ ἄμεσον ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν στοιχείων τοῦ ἰσοζυγίου τῶν λογαριασμῶν, ἵνα οὕτω πιέσῃ τὴν ζήτησιν συναλλάγματος μέχρι τῶν ὀρίων τῆς δυναμικότητος τῆς Χώρας.

Οὕτως εἰσήγαγε τὸ σύστημα τοῦ ποσοτικοῦ περιορισμοῦ τῶν εἰσαγωγῶν καὶ τὰ ἄλλα γνωστὰ μέσα ρυθμίσεως τῶν

ἐμπορικῶν συναλλαγῶν μετὰ τῆς ἀλλοδαπῆς, ἵνα οὕτω μειώσῃ τὴν παθητικότητα τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου καὶ ἐμποδίσῃ τὴν ἀπεριόριστον εἰσαγωγὴν ἐμπορευμάτων, εἴτε πρὸς κάλυψιν τῶν ἀναγκῶν τῆς καταναλώσεως, εἴτε πρὸς κερδοσκοπικὴν δημιουργίαν ἀποθεμάτων.

Τὸ πρόβλημα ὅμως, τὸ ὁποῖον ἐνεφανίζετο ὑπὸ κᾶπως ὀξυτέραν μορφήν ἐν Ἑλλάδι, παρὰ εἰς ἄλλας Χώρας ἀναλόγου οἰκονομικῆς σπουδαιότητος, ἦτο τὸ πρόβλημα τῆς μεγάλης ἐπιβαρύνσεως τῆς Χώρας ἐκ τῶν πρὸς τὴν ἀλλοδαπὴν ὑποχρεώσεων. Τοῦτο ἴσχυε διὰ τὴν δημοσίαν καὶ τὴν ἰδιωτικὴν οἰκονομίαν.

Τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος ἦτο ἠναγκασμένον ἀπὸ τῆς συστάσεώς του νὰ καταφεύγῃ εἰς ἐξωτερικὰ δάνεια διὰ νὰ καλύπτῃ τὰς ἐκτάκτους, πολλάκις δὲ καὶ αὐτὰς τὰς τακτικὰς ἀνάγκας.

Τὰ δάνεια ταῦτα συνήπτοντο εἰς ἀλλοδαπὸν νόμισμα καὶ δὴ ὄχι μόνον εἰς τὸ νόμισμα τῆς Χώρας τοῦ δανειστοῦ, ἀλλ' εἰς πλείονα συγχρόνως νομίσματα, μὲ τὸ δικαίωμα τοῦ δανειστοῦ νὰ ἐκλέγῃ ἐκάστοτε τὸ νόμισμα, εἰς τὸ ὁποῖον προετίμα νὰ γίνῃ ἡ πληρωμὴ.

Δὲν ἤρκει ὅμως τοῦτο. Τὰ πλείστα τῶν ἐξωτερικῶν δανείων περιεῖχον τὴν ρήτραν τοῦ χρυσοῦ. Μὲ ἄλλους λόγους, τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος ἀνελάμβανε διὰ τῆς ρήτρας ταύτης νὰ ἐγγυηθῇ τὴν σταθερότητα τῆς ἀξίας τῶν διεθνῶν νομισμάτων.

Ἄφ' ἐτέρου οἱ ὅροι τοῦ ἐπιβληθέντος εἰς τὴν Ἑλλάδα Διεθνoῦς Οἰκονομικοῦ Ἐλέγχου, περὶ οὗ ἔγινε λόγος καὶ ἀνωτέρω, ἦσαν τοιοῦτοι, ὥστε μέγα μέρος τῆς πραγματοποιουμένης βελτιώσεως τῆς ἀποδόσεως τῶν δημοσίων ἐσόδων ἐχρησιμοποιεῖτο πρὸς βελτίωσιν τῆς ἐξυπηρετήσεως τῶν παλαιῶν ἐξωτερικῶν δανείων, διὰ τὰ ὁποῖα εἶχε συμφωνηθῇ ἡ πληρωμὴ ποσοστοῦ μόνον τοῦ ἀρχικοῦ τόκου.

Οὕτω τὸ σύνολον τῶν ἐξωτερικῶν δανείων τοῦ Κράτους, καὶ αὐτῶν τῶν πρὸ τῆς πτωχεύσεως, ἐξυπηρετεῖτο σχεδὸν εἰς τὸ ἄρτιον καὶ εἰς χρυσὸν παρὰ τὴν ἐν τῷ μεταξύ ἐπελθοῦσαν πτωσίαν πάντων σχεδὸν τῶν νομισμάτων, εἰς τὰ ὁποῖα ταῦτα εἶχον συνομολογηθῇ.

Τὸ ἐξωτερικὸν ἄρα χρέος τῆς Ἑλλάδος ἦτο αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ δυσανάλογον πρὸς τὴν δύναμιν τῆς Χώρας καὶ ἐπεβά-

ρυνεν ἀνέκαθεν σοβαρῶς τὸν δημόσιον προϋπολογισμόν καὶ τὸ ἰσοζύγιον τῶν πληρωμῶν.

Ἡ νέα πτῶσις τῆς ἀξίας τοῦ χαρτίου νομίσματος κατὰ 50 % περίπου τῆς ἀρχικῆς του, ἐδιπλασίασε τὸ εἰς δραχμὰς βάρος τοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ κατέστησεν ἀδύνατον τὴν πλήρη ἐξυπηρέτησιν αὐτοῦ.

Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας, τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος ἠναγκάσθη νὰ ἀναστείλῃ τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ ἐξωτερικοῦ χρέους καὶ νὰ προσκαλέσῃ τοὺς δανειστὰς ὅπως, κατόπιν ἀντικειμενικῆς ἐρεύνης τῆς ἰκανότητος τῆς Χώρας πρὸς πληρωμὴν, προέλθωσιν εἰς συμβιβασμὸν πρὸς μερικὴν ἰκανοποίησιν τῶν ἀπαιτήσεών των.

Πράγματι δὲ ἔκτοτε τὸ Κράτος προβαίνει εἰς προσωρινούς διακανονισμούς τοῦ ἐξωτερικοῦ του χρέους, μὲ βάσιν τὴν ἀναστολὴν τοῦ χρεωλυσίου, τὴν μὴ ἐφαρμογὴν τῆς ρήτρας τοῦ χρυσοῦ καὶ τὸν προσδιορισμὸν τοῦ ὑπὸ τοῦ Κράτους καταβλητέου ἐκάστοτε ποσοστοῦ ἐπὶ τοῦ ὀνομαστικοῦ τόκου τῶν δανείων. Τὸ ποσοστὰ ταῦτα ἐκυμάνθησαν μέχρι τοῦδε μεταξὺ 27 ½ καὶ 40 %.

Οὕτω προσωρινῶς ρυθμίζεται τὸ Δημόσιον Χρέος ἐντὸς τῆς δυναμικότητος τοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ συμφώνως πρὸς τὴν συναλλαγματικὴν κατάστασιν τῆς Χώρας, μέχρις οὗ ἐπέλθῃ ὁ κατάλληλος χρόνος τῆς ὀριστικῆς ρυθμίσεώς του.

Οὐχὶ ὀλιγώτερον σοβαρὸν ἐνεφανίσθη τὸ πρόβλημα τῶν ὀφειλῶν τῆς ἰδιωτικῆς Οἰκονομίας πρὸς τὴν ἀλλοδαπὴν. Πλὴν τῶν μακροπροθέσμων δανείων, ἅτινα ἐξωμοιώθησαν, ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς ἐξυπηρετήσεως, πρὸς τὸ ἐξωτερικὸν δημόσιον χρέος, ἢ μεταχειρίσις τῶν βραχυπροθέσμων πιστώσεων, ἰδίᾳ τῶν ἐμπορικῶν, ἐνεφάνισε σπουδαίας δυσχερείας.

Αἱ βραχυπρόθεσμοι ἐμπορικαὶ πιστώσεις ἀνήρχοντο κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον εἰς 7.000.000 περίπου Ἀγγλικῶν Λιρῶν. Ἐξ ἄλλου, λόγῳ τῶν ἀνωμάλων περιστάσεων, ἃς διήρχετο ἡ χώρα, ἡ ἀλλοδαπὴ εἶχε παύσει πλέον χορηγοῦσα νέας πιστώσεις, τούναντίον ἐζήτηει τὴν πληρωμὴν τῶν παλαιῶν. Τὸ Ἑλληνικὸν ἐμπόριον θὰ ἔπρεπε ἐπομένως, ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ πληρῶνῃ τοῖς μετρητοῖς τὰς νέας εἰσαγωγὰς καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ ἐξοφλήσῃ τὰς παλαιὰς πιστώσεις, αἵτινες ἐξυπηρέτουν τὰς εἰς κυκλοφοροῦντα κεφάλαια ἀνάγκας του.

Ἐνώπιον τῶν δυσχερειῶν τούτων εὐρεθὲν τὸ Κράτος

ἤναγκάσθη νὰ ἐπιβάλῃ διὰ νόμου πενταετὲς *moratorium* ἐπὶ τῶν πρὸς τὴν ἀλλοδαπὴν ἐμπορικῶν ὀφειλῶν. Μέσα ἀναγκαστικῆς ἐκτελέσεως δὲν ἠδύναντο νὰ ληφθῶσι κατὰ τοῦ ὀφειλέτου ἐκείνου, ὅστις θὰ κατέβαλλε 10 % τοῦ κεφάλαιου καὶ τοὺς τόκους τῆς ὀφειλῆς του καθ' ἑξαμηνίαν.

Πρὸς τιμὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐμπορίου πρέπει νὰ τονισθῇ ὅτι τὰ παλαιᾶ ταῦτα ἐμπορικὰ χρέη ἐξωφλήθησαν κανονικῶς ἐντὸς τῆς ὑπὸ τοῦ νόμου προβλεφθείσης πενταετίας, ἐλάχιστοι δὲ καθυστερήσεις ἐσημειώθησαν ὀφειλόμεναι εἰς πραγματικὴν ἀδυναμίαν πληρωμῆς, παρὰ εἰς τὴν κακὴν θέλησιν τοῦ ὀφειλέτου.

Οὕτως ἐρρυθμίσθησαν διὰ τῆς ἀπὸ τοῦ 1932 νομοθεσίας τὰ προβλήματα ἐκεῖνα, ἅτινα προεβλήθησαν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Οἰκονομίαν ἐκ τῆς νέας ὑποτιμῆσεως τοῦ ἔθνικοῦ νομισματος καὶ τὰ ὁποῖα ἐνεφανίσθησαν σχεδὸν ὁμοιομόρφως εἰς πάσας τὰς Χώρας, αἵτινες εὐρέθησαν πρὸ ὁμοίων δυσχερειῶν.

Ἐν Ἑλλάδι ὅμως, λόγῳ τῆς ἤδη μνημονευθείσης ἰδιαζούσης συστάσεως τῆς οἰκονομίας, ἐνέκυψεν ἕτερον δυσχερέστατον πρόβλημα, τὸ ὁποῖον δὲν ἐνεφανίσθη, ἢ τοῦλάχιστον δὲν ἐνεφανίσθη εἰς τοιαύτην ἔκτασιν, εἰς ἄλλην τινὰ οἰκονομίαν. Τὸ εἰδικὸν τοῦτο πρόβλημα ἐδημιουργήθη ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὑφίσταντο ἐν τῇ Χώρα μέγισται ὑποχρεώσεις εἰς ξένον συναλλάγμα συναφθεῖσαι καὶ ἐκτελεστέαι ἐν τῷ ἐσωτερικῷ, αἵτινες οὐδεμίαν σχέσιν εἶχον πρὸς τὰς διεθνεῖς συναλλαγάς, οὐδὲ εἶχον προκύψει ἐξ ὑποχρεώσεων πληρωμῆς εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

Ἡ γέννησις τῶν ὑποχρεώσεων τούτων, ἢ διατήρησις τῶν ὁποίων ἠπέιλη νὰ κλονίσῃ τὰ θεμέλια τῆς οἰκονομίας καὶ ἰδίᾳ τῶν πιστωτικῶν ἰδρυμάτων τῆς Χώρας, ἐπήγασεν ἐκ παλαιότητας συνηθείας ἐπικρατησάσης ἀνέκαθεν ἐν Ἑλλάδι καὶ ὀφειλομένης εἰς τὴν παγίαν ἀστάθειαν τοῦ Ἑλληνικοῦ νομισματος.

Ἡ ἔλλειψις ἐμπιστοσύνης πρὸς τὸ Ἐθνικὸν νόμισμα ὤθη τὸν Ἕλληνα, ὅστις ἤθελε νὰ ἐπενδύσῃ τὰ κεφάλαιά του εἰς μακροπρόθεσμα ἢ βραχυπρόθεσμα δάνεια ἐν τῷ ἐσωτερικῷ, ἢ νὰ τοποθετήσῃ τὸ ἀποταμίεμά του παρά τινι Τραπεζῇ, ὅπως συνομολογῇ τὴν ὀφειλὴν εἰς ξένον συναλλάγμα καὶ δημιουργῇ οὕτω ἀξίωσιν κατὰ τοῦ ὀφειλέτου εἰς καταβολὴν τοῦ ξένου τούτου συναλλάγματος ἢ τῆς ἐκάστοτε τρεχούσης τιμῆς αὐτοῦ εἰς ἐσωτερικὸν νόμισμα.

Τὰ οὕτω τοποθετούμενα ἐν τῷ ἐσωτερικῷ κεφάλαια ἦσαν δύο εἰδῶν:

α΄) Πραγματικὰ κεφάλαια εἰς ξένον νόμισμα δημιουργηθέντα εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν καὶ εἰσαχθέντα ἐν τῇ Χώρα. Οἱ κάτοχοι τῶν κεφαλαίων τούτων, ἐφ' ὅσον δὲν εἶχον ἀνάγκην δραχμῶν προετίμων νὰ καταθέσωσιν αὐτὰ παρὰ Τραπεζαίαις, ἢ νὰ παρέχωσιν ἰδιωτικὰ δάνεια εἰς ξένον συνάλλαγμα, οὕτω δὲ νὰ ἀσφαλίζωσι τὴν ἀκεραιότητα αὐτῶν ἀπὸ πάσης ὑποτιμήσεως τοῦ ἐγχωρίου νομίσματος.

β΄) Κεφάλαια εἰς δραχμὰς δημιουργούμενα ἐν τῷ τόπῳ, τὰ ὁποῖα, ἐν τούτοις, ἐλάμβανον τὴν μορφήν ἐπενδύσεως εἰς ξένον νόμισμα. Τοῦτο ἐγένετο εἴτε διὰ τῆς ἀγορᾶς συναλλάγματος ἀπὸ τὴν Ἐκδοτικὴν Τράπεζαν ἢ τὴν ἐλευθέραν ἀγορὰν καὶ τῆς μετέπειτα ἐπενδύσεως τούτων εἰς καταθέσεις ἢ δάνεια εἰς συνάλλαγμα, ἢ διὰ τῆς εἰκονικῆς ἀπλῶς συνομολογήσεως τοῦ δανείου εἰς ξένον νόμισμα, ἐνῶ πράγματι τὸ δάνειον εἶχε παρασχεθῆ εἰς δραχμὰς.

Ἐκ τῆς μακρᾶς ταύτης συνηθείας εἶχον δημιουργηθῆ, ὡς εἴρηται, ἀξιώσεις μεγίστου ποσοῦ εἰς ξένον νόμισμα ὑπὲρ προσώπων κατοικούντων καὶ ἐργαζομένων ἐν Ἑλλάδι καὶ ἀντίστοιχοι ὀφειλαὶ εἰς ξένον νόμισμα εἰς βάρος προσώπων ἐπίσης κοιτοικούντων ἐν Ἑλλάδι καὶ πραγματοποιούντων εἰσοδήματα κατὰ κανόνα, μόνον εἰς ἐθνικὸν νόμισμα.

Διὰ νὰ δοθῆ μία ἰδέα τῆς ἐκτάσεως, τὴν ὁποῖαν εἶχε λάθει ἐν Ἑλλάδι ἢ συνήθεια αὕτη ἀρκεῖ νὰ λεχθῆ ὅτι μόνον αἱ παρὰ Τραπεζαίαις τοιαῦται καταθέσεις εἰς ξένον νόμισμα, ἀνήρχοντο κατὰ τὴν ἐποχὴν, τὴν ὁποῖαν ἐξετάζομεν, εἰς τὸ ποσὸν τῶν 50 ἑκατομμυρίων χρυσῶν δολλαρίων.

Ἐπὶ τοιαύτας συνθήκας δύναται τις ν' ἀντιληφθῆ εὐκόλως ποῖον σοβαρὸν ἀντίκτυπον ὄφειλε νὰ ἔχη ἐπὶ τῶν σχέσεων τούτων, ἀλλὰ καὶ περαιτέρω ἐπὶ τῆς ὅλης οἰκονομίας Χώρας μία σημαντικὴ ὑποτίμησις τοῦ ἐγχωρίου νομίσματος καὶ ἐπομένως ἀντίστοιχος ἀνατίμησις εἰς δραχμὰς τῶν ἀξιώσεων καὶ ὀφειλῶν τούτων.

Ὁ μὲν δανειστής ἀπέκτα μίαν ἑκτακτον καὶ ἀδικαιολόγητον ἀγοραστικὴν δύναμιν ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ ἐσωτερικὸς τιμὰριθμος πολὺ ἀπεῖχε ἀπὸ τοῦ νὰ αὐξάνη ἀναλόγως τῆς ὑποτιμήσεως τοῦ νομίσματος. Ὁ δὲ ὀφειλέτης ἔβλεπε αὐτομάτως πολλαπλασιαζομένην τὴν ὀφειλήν του, ἐνῶ τὸ εἰσό-

δημά του εἰς δραχμάς περιέμενε κατὰ κανόνα στάσιμον, ἢ ἐλάχιστα ἠϋξανε.

Περαιτέρω ἐδημιουργεῖτο ἄμεσος κίνδυνος διὰ τὰ πιστωτικὰ ἰδρύματα τῆς Χώρας. Τὸ συνάλλαγμα τὸ προκῦπτον ἐκ τοιούτων καταθέσεων κατὰ μικρὸν μόνον μέρος διετήρουν αἱ Τράπεζαι ρευστόν, εἴτε εἰς καταθέσεις ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, εἴτε εἰς χρηματοδότησιν τοῦ εἰσαγωγικοῦ ἐμπορίου. Τὸ πλεῖστον μέρος ἐτοποθέτουν, εἴτε εἰς χρεώγραφα εἰς ξένον νόμισμα, εἴτε εἰς παροχὴν δανείων εἰς ξένον νόμισμα ἐν τῷ ἐσωτερικῷ καὶ ὅταν ἀκόμη ὁ ὀφειλέτης δὲν εἶχεν ἀνάγκην ξένου νομίσματος.

Ἄλλ' ἢ μὲν ἀξία τῶν χρεωγράφων εἶχεν ὑποστῆ σημαντικὴν μείωσιν λόγῳ τῆς παγκοσμίου κρίσεως, ἢ δὲ ἀξία τῶν τοποθετήσεων αὐτῶν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ἐξηρτᾶτο ἐκ τῆς ἀμφιβόλου ἰκανότητος τοῦ ὀφειλέτου νὰ ἐκτελέσῃ τὴν εἰς ἐγχώριον νόμισμα πολλαπλασιασθεῖσαν ὀφειλὴν του.

Ὁ ἐκ τῶν περιστάσεων τούτων κίνδυνος τῆς οἰκονομίας τῆς Χώρας ἦτο πραγματικὸς καὶ ἄμεσος.

Πρὸ τοῦ κινδύνου τούτου, τὸ Κράτος ἀπεφάσισε μετὰ μακροῦς δισταγμοῦς νὰ λύσῃ ριζικῶς τὸ πρόβλημα καὶ νὰ θέσῃ τέρμα ἅπαξ διὰ παντὸς εἰς τὴν ἀνώμαλον αὐτὴν κατάστασιν.

Καὶ πρῶτον μὲν ἀπηγόρευσε δι' ἀναγκαστικοῦ Διατάγματος τὴν συνομολόγησιν ὑποχρεώσεως εἰς ξένον νόμισμα ἐν τῇ ἡμεδαπῇ, πλὴν ἂν αὐταὶ ἀφεώρουν διεθνεῖς πληρωμάς. Διὰ νεωτέρου νόμου ἐπεβλήθη καὶ ποινὴ φυλακίσεως εἰς τοὺς παραβαίνοντας τὴν ἀπαγόρευσιν ταύτην.

Διὰ τοῦ νομοθετήματος τούτου ἐρρυθμίζετο μὲν τὸ μέλλον, ἀλλὰ δὲν ἐθίγετο ἡ δημιουργημένη τότε κατάστασις, ἣτις καὶ ἐνεῖχε τοὺς σοβαροὺς κινδύνους, οὓς ἀνεφέρομεν ἀνωτέρω.

Τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς καταστάσεως ἀνέλαβε τὸ Ἀναγκαστικὸν Διάταγμα τῆς 29ης Ἰουνίου 1932.

Συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον πρῶτον τοῦ Διατάγματος τούτου, πᾶσαι αἱ ἐν Ἑλλάδι πληρωτέαι ὀφειλαὶ αἱ συνομολογημέναι εἰς χρυσὸν ἢ ξένον συνάλλαγμα πρὸ τῆς 26ης Ἀπριλίου 1932, ἦτοι πρὸ τῆς νέας εἰσαγωγῆς τῆς ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας, ἐτράπησαν ἀναγκαστικῶς εἰς ὀφειλὰς δραχμῶν, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ διατάγματος ὀρισθείσης τιμῆς. Ὡς βᾶσις ἐλήφθη τὸ χρυσοῦν τότε δολλᾶριον, ἢ δὲ νόμιμος τιμὴ αὐτοῦ ὠρίσθη εἰς δραχμάς 100. Ἀναλόγως ὤφει-

λον νὰ διατιμηθῶσι τὰ λοιπὰ νομίσματα. Ἡ ὑπὸ τοῦ νόμου ὀρισθεῖσα τιμὴ αὕτη ἦτο σημαντικῶς κατωτέρα τῆς τότε τρεχούσης τιμῆς, ἀνωτέρα ὅμως τῆς πρὸ τῆς ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας νομίμως ἰσχυοῦσης,

Τῆς ἀναγκαστικῆς αὐτῆς τροπῆς ἐξηρέθησαν, φυσικῶ τῷ λόγῳ, πᾶσαι αἱ ὀφειλαὶ εἰς ξένον νόμισμα, αἱ πηγάσασαι ἐκ τῆς ἐπικοινωνίας μετὰ τῆς ἀλλοδαπῆς εἰς ἐμπορεύματα ἢ κεφάλαια.

Διὰ τῶν λοιπῶν διατάξεων τοῦ νομοθετήματος τούτου κανονίζονται λεπτομερῶς τὰ ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ γενικοῦ τούτου μέτρου προκύψαντα ζητήματα.

Κατὰ παράδοξον συνδρομὴν τῆς τύχης, ἢ μετὰ τινος μηνῶν εἰσαχθεῖσα ἐν Ἑνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς νομισματικὴ μεταρρύθμισις ὑπεβίβασε τὴν νόμιμον εἰς χρυσὸν ἰσοτιμίαν τοῦ δολλαρίου, εἰς τὸ αὐτὸ σχεδὸν ἐπίπεδον, ὅπερ ἡ Ἑλληνικὴ νομοθεσία πρὸ ὀλίγων μηνῶν εἶχεν ἀναγκαστικῶς προσδιορίσει.

Τὸ διάταγμα τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἐκυρώθη μεταγενεστέρως μὲ ἐλαφρὰς τροποποιήσεις διὰ νόμου, συνεζητήθη καὶ ἐπεκρίθη σφοδρῶς παρὰ τῶν ἐνδιαφερομένων καὶ τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος ἐπικριτῶν, θεωρεῖται ὅμως σήμερον, κατὰ κοινὴν ὁμολογίαν, ὅτι ἐπέτυχεν νὰ δώσῃ ριζικὴν καὶ πρωτότυπον λύσιν εἰς δυσχερέστατον πρόβλημα καὶ νὰ ἀπαλλάξῃ τὴν οἰκονομίαν ἀπὸ τοῦ ἀπειλήσαντος αὐτὴν σοβαροῦ κινδύνου.

Αὗται ὑπῆρξαν αἱ θεμελιώδεις ἀρχαί, τὰς ὁποίας ἠκολούθησεν ὁ νομοθέτης τοῦ 1932 μὲ τὸν σκοπὸν νὰ ἀποκαταστήσῃ ὁμαλὰς οἰκονομικὰς καὶ νομισματικὰς συνθήκας εἰς μίαν χώραν, ἢ ὁποία ἐπὶ μακρὸν χρόνον καὶ περισσότερον ἴσως πολλῶν ἄλλων ὑπέστη τὰς συνεπείας τῶν διεθνῶν καὶ τῶν ἐσωτερικῶν πολιτικῶν καὶ οἰκονομικῶν κρίσεων.

Ἡ νομοθεσία αὕτη, μὲ μικρὰς ἐν τῷ μεταξὺ τροποποιήσεις, ρυθμίζει καὶ σήμερον τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν ἐν Ἑλλάδι.

Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν διὰ τῆς νομοθεσίας ταύτης ἐπελθοῦσαν ριζικὴν μεταβολὴν, αἱ δυσχέρειαι τῆς οἰκονομίας ἡμῶν δὲν ἔπαυσαν. Μετὰ σχετικὴν βελτίωσιν, τὴν ὁποίαν ἐσημείωσεν ἡ οἰκονομία ἡμῶν κατὰ τὰ ἔτη 1933 καὶ 1934, νέαι δυσχέρειαι ἐνεφανίσθησαν, ἰδίᾳ ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἰσοσκέλισιν τοῦ ἰσοζυγίου τῶν λογαριασμῶν μας μετὰ τῆς ἀλλοδαπῆς κατὰ τὰ ἔτη 1935 καὶ 1936.

Κατὰ τὴν τελευταίαν διετίαν, χάρις εἰς τὴν ἔντονον προσπάθειαν τὴν ὁποίαν καταβάλλει ἡ Κυβέρνησις εἰς ἐνίσχυσιν τῆς παραγωγῆς καὶ πρὸς καλλιτέραν ρύθμισιν τῶν συναλλαγῶν μετὰ τῆς ἀλλοδαπῆς, ἀνέκτησε δυνάμεις ἢ χώρα καὶ δύναται εὐχερέστερον νὰ ἐπαρκῆ εἰς τὰς νομίμους ἀνάγκας πληρωμῶν εἰς τὴν ἀλλοδαπήν.

Τὸ Ἑλληνικὸν νόμισμα, προσκολληθὲν ἐν τῷ μεταξὺ πρὸς τὴν Ἀγγλικὴν Λίραν, διατηρεῖται ἀπολύτως σταθερὸν ἔναντι αὐτῆς καὶ ἀποτελεῖ κατάλληλον καὶ ἀσφαλὲς ὄργανον τῶν συναλλαγῶν. Εἰς τοῦτο συνετέλεσε τὰ μέγιστα ἢ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως αὐστηροτάτη καὶ ἀποτελεσματικὴ καταδίωξις πάσης κερδοσκοπίας εἰς βᾶρος τοῦ ἐθνικοῦ νομίσματος, ἀπέλεσμα τῆς ὁποίας ὑπῆρξε νὰ ἐξαφανισθῇ σχεδὸν πλήρως ἡ παράνομος ἀγορὰ συναλλάγματος.

Οὕτως ἐπεβλήθη ὁ σεβασμὸς πρὸς τοὺς νόμους καὶ ἐνισχύθη ἡ πεποίθησις ἐπὶ τὴν σταθερότητα τοῦ ἐθνικοῦ νομίσματος, τοῦ ὁποίου κύριος ἐχθρὸς ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν ἡ κερδοσκοπία.

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΒΑΡΒΑΡΕΣΟΣ

Ἀκαδημαϊκὸς

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου